

Folktingets undersökning om finlandssvenskarnas identitet

Identitet och framtid

Suomenruotsalainen

identiteetti

Folktingetin kyselytutkimus

Identitet och framtid

Folktingets undersökning om finlandssvenskarnas identitet
hösten 2005

Suomenruotsalainen identiteetti

Folktingetin kyselytutkimus
syksyllä 2005

*Denna publikation har utgivits
med stöd av Svenska kulturfonden*

FOLKTINGET

UNIONSGATAN 45 H 110

00170 HELSINGFORS

OMSLAG & LAYOUT: LENA MALM

TRYCKERI: OY FRAM AB

VASA, 2006

ISBN: 952-9700-44-X

Innehåll

Förord	5
1. Introduktion	11
2. Bakgrunden	14
3. Genomförandet	16
4. Den finlandssvenska situationen i allmänhet	19
5. Det svenska språkets relation till det finska	22
6. Det svenska språket och familjen	26
7. Den svenska kulturen	29
8. Sammanfattning och konklusioner	34
Referenser	37
Resultaten av undersökningen	69

Sisältö

Esipuhe	7
1. Johdanto	41
2. Tausta	44
3. Toteutus	46
4. Suomenruotsalaisuuden yleinen tilanne	49
5. Ruotsinkielen suhde suomenkieleen	52
6. Ruotsinkieli ja perhe	56
7. Ruotsinkielinen kulttuuri	59
8. Yhteenveto ja loppupäätelmät	64
Viitteet	68
Tutkimuksen tulokset	69

Förord

Folktingsessionen i Pargas år 2005 slog fast att ett ledmotiv i Folktingets verksamhet skall vara att stärka den finlandssvenska identitetsupplevelsen. I beslutet ingick ett krav om att styrelsen skulle göra beslutet operativt. Så har också skett i och med att *Identitet och framtid* nu är färdig.

Den föreliggande rapporten är i viss mening unik i och med att den berör frågor som ofta upplevts som känsliga. I undersökningen där man vänt sig till 800 finlandssvenskar fördelade över hela Svenskfinland (utom Åland) ställs frågor som berör själva kärnan i vår existens. I rapporten vill vi helt enkelt klargöra hur finlandssvenskarna ser på sig själva och sin framtid. *Hur viktig är det svenska språket och kulturen för dem som talar svenska?* Frågorna är enkla och direkta, men resultatet ger en klar bild av situationen.

Svaren är också viktiga när vi bedömer strategier för att utveckla den svenska servicen – bara service som är efterfrågad har en chans att överleva. Också självaste språkklagen utgår från att myndigheterna ska ordna sin verksamhet så att det som behövs kan ges. Undersökningen är alltså ett operativt redskap – inte ett försök att hitta ”den rätta identiteten”.

För att ge djup åt undersökningen har Folktinget bett professor Gustav Björkstrand kommentera den i en ingående analyserande artikel. Det är en intressant läsning och hans slutsatser ger oss en hel del att reflektera över. Är finlandssvenskarna mitt uppe i ett omedvetet språkbyte? Den frågan måste vi våga ställa. Ändå visar undersökningen också ett starkt engagemang för svenskan. Det blir klart att det finns en stor majoritet svenskspråkiga som verkligen är beredda att kämpa för att svenskan skall leva vidare.

Min förhoppning är att *Identitet och framtid* skall bidra till en livlig diskussion om vår identitet. En diskussion som jag är övertygad om att på sikt stärker vår tro och övertygelse om hur viktig den finlandssvenska kulturen är i detta land.

Astrid Thors
folktingsordförande

Esipuhe

Paraisilla vuonna 2005 pidetyssä Folktingetin istunnossa päätettiin, että Folktingetin toiminnan perusajatuksena tulee olla suomenruotsalaisen identiteetin kokemisen vahvistaminen. Päätökseen sisältyi vaatimus, että hallituksen on otettava päätös käytäntöön. Näin on myös tapahtunut *Suomenruotsalainen identiteetti* -tutkimuksen valmistumisen myötä.

Kyseinen raportti on jossain määrin ainutlaatuinen, sillä se käsittelee usein arkaluontoisiksi koettuja aiheita. Tutkimuksessa käännyttiin 800:n eri puolilla suomenruotsalaista aluetta asuvan suomenruotsalaisen puoleen (Ahvenanmaata lukuun ottamatta) ja siinä esitetään suomenruotsalaisten olemassaolon ydintä koskettavia kysymyksiä. Raportissa halutaan yksinkertaisesti valaista, minkälaisina suomenruotsalaiset näkevät itsensä ja tulevaisuutensa. *Kuinka tärkeitä ruotsin kieli ja kulttuuri ovat ruotsia puhuville kansalaisille?* Kysymykset ovat yksinkertaisia ja suorina, mutta tutkimustulos antaa selkeän kuvan tilanteesta.

Vastaukset ovat tärkeitä myös ruotsinkielisten palveluiden kehitysstrategioita arvioitaessa – ainoastaan ne palvelut, joille on kysyntää, ovat elinvoimaisia. Myös itse kielilaki edellyttää viranomaisten toimivan siten, että tarpeelliset palvelut pystytään tarjoamaan. Tutkimus on siis käytännön työkalu eikä yritys löytää ”oikea identiteetti”.

Antaakseen tutkimukselle syvyyttä on Folktinget pyytänyt professori Gustav Björkstrandia kommentoimaan sitä yksityiskohtaisessa, analysoivassa artikkelissaan. Artikkelin on kiinnostavaa luettavaa ja professori Björkstrandin johtopäätökset antavat meille koko lailla ajateltavaa. Ovatko suomenruotsalaiset keskellä tiedostamatonta kielenvaihtoa? Se on kysymys, joka meidän on uskallettava asettaa. Tosin tutkimus osoittaa myös vahvaa sitoutumista ruotsin kieleen. Siitä käy myös ilmi, että on olemassa suuri joukko ruotsinkielisiä, jotka todella ovat valmiita taistelemaan ruotsin kielen tulevaisuuden puolesta.

Toivomukseni on, että *Suomenruotsalainen identiteetti* -tutkimus auttaa omalta osaltaan synnyttämään vilkasta keskustelua suomenruotsalaisesta identiteetistä. Olen vakuuttunut siitä, että tällainen keskustelu vahvistaa pitkällä tähtäimellä uskoamme ja vakuuttuneisuuttamme suomenruotsalaisen kulttuurin tärkeydestä maallemme.

Astrid Thors

Puheenjohtaja, Folktinget

Identitet och framtid

Professor Gustav Björkstrand

1. Introduktion

I ett historiskt perspektiv är det ingalunda någon självklarhet att det svenska språket och den svenska kulturen har bevarats livskraftiga i Finland. När den finsknationella vågen svepte fram som allra kraftigast kring det förra sekelskiftet var undergångsstämningarna rätt vanliga. Redan vid 1880-talets mitt hade Zacharias Topelius förklarat att svensken snart hade gjort sitt i Finland och att den svenskspråkiga litteraturen skulle gå sin död till mötes. Författaren och debattören Volter Kilpi förliknade vid seklets början den svenskspråkiga kulturen i Finland vid en blomma, som visserligen för stunden var vacker och tilldragande, men som i ett längre tidsperspektiv saknade livskraft.

Den är en innehållslös, ofruktbar och snabb färd mot visssnandet, alldeles som den avskurna blomman, vilken nog snabbare öppnar sin kalk i ett vattenglas än på en egen stjälk, men vars blomning endast är ett strålande döende, icke ett sättande av frukt.

Samma grundinställning möter också hos en rad svenska författare. Lars Huldén har i motsats till dem som har betecknat Mikael Lybecks dikt ”Trötta träd” från år 1903 som det passiva motståndets kraftfulla apoteos velat läsa den som den svenska kulturens undergångsvision. Ännu tydligare framträder motsvarande stämningar hos Bertel Gripenberg när han talar om den svenska – eller snarare den ”germanska” – befolkningens sista stunder i landet.

I själva verket var situationen en helt annan. Filologen Axel Olof Freudenthal lade grunden för den svenskspråkiga nationalismen i Finland. Hans övertygelse var att det var fel att låta allmogen förfinskas. I stället måste man kämpa för det svenska. Denna inställning vann fotfäste bland vida kretsar inom den svenska befolkningen och ledde till grundandet av en rad svenska institutioner som allt sedan dess har burit upp och befruktat det svenska kulturlivet. Jag tänker på organisationer som Svenska folkskolans vänner (1882), Svenska Litteratursällskapet i Finland (1885) och Svenska Kulturfonden (1908) som i sin tur har gett liv åt och upprätthållit en rad svenska kulturinstitutioner och aktiviteter. Det svenska självständiga skolväsendet från folkskola till läroverk och universitet spelar givetvis en central roll i sammanhanget. De svenska folkhögskolorna i Finland kom till från 1890-talet framåt just för att slå vakt om det svenska språket och den svenska kulturen. Vi har fortfarande den klart största folkhögskoltätheten per invånare i hela Norden. På det politiska planet bidrog inte bara Svenska folkpartiets tillkomst (1906) utan också

andra partiers svenska organisationer till att svenska frågor bevakades målmedvetet. Svenska Finlands folktings grundande (1919) som ett samarbetsorgan mellan partierna skall ses i samma sammanhang.

Ett konkret exempel på dessa ansträngningar utgör tillkomsten av Åbo Akademi rediviva som det andra multidisciplinära universitetet i landet år 1918, strax efter det förödande inbördeskrigets slut. Det skedde mot bakgrunden av att Helsingfors universitet snabbt förfinskades. Syftet med etableringen av Åbo Akademi var att ”för all framtid ... skapa möjligheter för vetenskaplig forskning på svenskt språk och för den svenska ungdomens högre undervisning i vetenskaplig anda”. Det är anmärkningsvärt att så många förmögna borgare i Åbo inte bara överlät betydande ekonomiska belopp till den nygrundade stiftelsen, utan också var beredda att avstå från sina förnäma hem för att universitetet skulle få tillgång till användbara och representativa utrymmen för sin verksamhet. Inför förstatligandet år 1981 valde man att på nytt betona Åbo Akademis roll som ett i Åbo stad verksamt svenskspråkigt universitet. I universitetslagen heter det att akademins särskilda uppgift är att tillgodose den svenskspråkiga befolkningens behov av utbildning och forskning samt att beakta landets tvåspråkighet.

Man brukar hävda att antalet finlandssvenskar stadigt minskar. Det är en sanning med modifiering. År 1880 var deras antal 294 000, år 1940 354 000 och igen år 2004 289 750. I absoluta tal har minskningen inte varit oroande, men nog procentuellt, dvs. från 14,3 % till nuvarande 5,6 %. Att antalet svensktalande inte har ökat i samma utsträckning som de finskspråkiga beror bl.a. på förfinskingssträvandena kring sekelskiftet, vilket bl.a. tog sig uttryck i att 100 000 personer bytte namn och språk vid firandet av Snellmans 100-årsdag år 1906 samt på den omfattande utflyttningen till Sverige efter kriget, då uppskattningsvis 50 000 svensktalande sökte sig till främst Sverige. Som jämförelse kan nämnas att man räknar med att det finns ca 200 000 personer i Sverige som är födda i Finland.

Det har använts en rad metaforer för att åskådliggöra finlandssvenskarnas situation. De har förliknats vid ett isflak som långsamt smälter i vattnet. Bilden är inte så oäven med tanke på att det är fråga om ett folk som delar sin historia, sitt kulturarv och sina värderingar. Det föranledde professor Ralf Norrman en gång att fälla uttrycket: ”Men personligen minskar jag inte.” Tidigare stadsdirektören och riksdagsmannen P. H. Nyman ansåg att metaforen inte är träffande. ”Det sista som brukar bli kvar i mitt grogg-glas är förvisso just isbitarna”, sade han. På senaste tid har man börjat tala om att det finns mycket

issörja kring kanterna på flaket. Det är fråga om alla som inte har en klar språkidentitet i tvåspråkiga äktenskap, ungdomar som växer upp i dessa familjer och flyktingar som har integrerats i de svenska delarna av Finland och har det svenska språket som det främsta nya kommunikationsmedlet.

Att det svenska språket har kunnat bevaras som landets andra nationalspråk beror på en medveten satsning på språket och kulturen i form av framför allt enspråkigt svenska institutioner och organisationer. Utöver det tidigare nämnda kunde man peka på det svenska stiftet, den svenska brigaden i Dragsvik, den svenska radion och televisionen och de svenska tidningarna. På det litterära området har svenska författare skapat sig en position som har få motsvarigheter när det gäller bredd och kvalitet också i ett internationellt perspektiv. Den berömda s.k. Taxellska paradoxen om att tvåspråkiga institutioner leder till enspråkighet, medan enspråkiga garanterar tvåspråkigheten har i många fall visat sin styrka.

Mot den här bakgrunden är det intressant att se hur finlandssvenskarna idag ser på sin identitet och vikten av att bevara det svenska språket och den svenska kulturen i vårt land.

2. Bakgrunden

I december 1996 genomförde Research International, RI Finland OY (Taloustutkimus) på Svenska Finlands folktings (Folktingets) uppdrag en undersökning bland den finskspråkiga majoritetsbefolkningen rörande deras inställning till tvåspråkigheten, svenska språket och finlandssvenskheten. Sammanlagt intervjuades 967 genom kvotsampling utvalda personer i åldrarna 15–74 år. Akademiker Erik Allardt, som presenterade och analyserade resultaten, efterlyste i sin rapport *Vårt land, vårt språk – Kahden kielen kansa* (Helsingfors 2000) en undersökning av attityderna också bland den svenska befolkningen. Den undersökningen har nu genomförts och blir föremål för en presentation och analys i denna rapport.

Innan vi går över till en närmare presentation av den nya undersökningen är det skäl att erinra om Erik Allardts utgångspunkter och resultat. Han utgick från tre väsentliga omständigheter när det gäller finlandssvenskarna, de finskspråkigas inställning till dem och tvåspråkigheten.

När det gäller argumenteringen för ställningstagandena hänvisar jag till rapporten (Allardt 2000, 11–14).

1. Svenska språket och den befolkning som talar svenska som hemspråk är en väsentlig del av både Finlands historia och det nuvarande finländska samhället.
2. Den befolkning i Finland som har svenska som modersmål har Finland som fosterland.
3. Tvåspråkigheten är allmän bland den svenskspråkiga befolkningen.

Den centrala konklusionen av undersökningen blev att en klar majoritet av finländarna förhåller sig positivt till det svenska språket och den svenska kulturen. Man anser det vara till skada för landet om det svenska språket och tvåspråkigheten försvann. Det svenska språkets närvaro är till politisk och ekonomisk nytta för vårt land, inte minst i relationen till Sverige och de övriga nordiska länderna.

Det fanns visserligen en liten minoritet som förhöll sig negativt till det svenska språket. Andelen varierade mellan en tredjedel och en fjärdedel. Allardt konstaterar att grupper av fientligt inställda till andra nationaliteter och etniska grupper finns inom alla folk och

befolkningar. I detta jämförande perspektiv måste finlandssvenskarna enligt Allardt betecknas som en väl behandlad minoritet.

Allardt diskuterar i sina slutord (Allardt 2000, 39–42) utförligt de från finskspråkigt håll ofta framförda förslagen att svenskspråkiga förvaltningsenheter, skolor och kulturinstitutioner skall slopas eller sammanslås med finskspråkiga organ. Han menar att förslagen inte framförs av elakhet eller lust att skada de svenskspråkiga. De är snarare exempel på ”psykologisk enkelspråkighet” och en överbetoning av ”byråkratisk kalkylering”.

Enligt Allardt skulle dylika reformer om de blev genomförda medföra tydliga nackdelar för de svenskspråkiga och medverka till att det svenska språket försvinner. Han anger två skäl till detta:

1. Både forskning och erfarenhet visar ganska enstämmigt, att ingen kulturell eller språklig minoritet kan bestå, om den inte har egna institutioner, organisationer och former för interaktion på egna villkor.
2. Av erfarenhet vet man, att tvåspråkiga organisationer och institutioner snabbt blir enbart finskspråkiga. Bakom utvecklingen ligger i allmänhet inte några medvetna strävanden. Genom att de svenskspråkiga i ökande utsträckning är tvåspråkiga lider de inte av att språket i praktiken rätt snabbt blir finska och därmed blir hela organisationen på sikt finskspråkig.

Erik Allardt konstaterar i sina slutord att de största hoten mot finlandssvenskarna i många avseenden är förorsakade av dem själva. De försöker inte använda sitt språk ens då det är möjligt och välkommet. Man inleder i synnerhet i Helsingforsregionen sina diskussioner och utförandet av sina ärenden direkt på finska utan att ta reda på om motparten kan svenska. Allardt menar att detta är direkt oartigt mot de finskspråkiga och leder dessutom till en utarmning av språket. Det i sin tur kan få allvarliga psykologiska följder. Finlandssvenskarna kan börja känna sig som andra klassens medborgare. Förfaringssättet är vidare ett sorts svek mot den finskspråkiga majoritet, som hoppas att det svenska språket och den svenska kulturen skall bevaras och som ser detta som en styrka för vårt land.

Folktingets undersökning visade tydligt, att den finskspråkiga majoriteten önskar att det svenska språket och den svenska kulturen bevaras i vårt land. Det vore rimligt, menar Allardt, om de svenskspråkiga skulle handla i enlighet med denna önskan. Han efterlyser därför större mod hos de svenskspråkiga när det gäller att använda det svenska språket.

3. Genomförandet

Den nya undersökningen genomfördes i samarbete mellan Folktinget och undersökningsbolaget Analystica. Folktinget utformade själva frågeställningarna, medan Analystica stod för undersökningens praktiska och tekniska detaljer. Undersökningen gjordes med hjälp av telefonintervjuer, där ett viktigt kriterium var att samtliga intervjuare skulle vara helt svenskspråkiga. Om intervjuarna upptäckte att den kontaktade personen inte behärskade svenska fullständigt, avbröts intervjun. Svararnas kontaktuppgifter anskaffades från befolkningsregistret. Totalt fick man genom kvotsampling kontaktuppgifter för 2 500 personer. Befolkningsregistrets uppgift var att skapa en jämn fördelning med följande variabler:

- geografisk indelning
- åldersgrupp
- kön

Befolkningsregistrets uppgifter var grunden för den fördelning Analystica gjorde på intervjuerna. De genomfördes under perioden 18.10–20.11.2005 och gick enligt planerna. Namnen tilldelades intervjuerna slumpmässigt och i slutet riktades intervjuerna till vissa grupper för att få en jämnare fördelning. Man kan komma med en del kritiska kommentarer både när det gäller formuleringen av frågorna och genomförande av undersökningen, men resultatet bör trots allt ge en god bild av hur finlandssvenskarna idag ser på sin identitet i relation till majoritetsbefolkningen och till befolkningen i Sverige.

Den geografiska indelningen gjordes enligt de intervjuades postnummer, som i sin tur indelades i följande regioner:

- Helsingfors (Esbo, Vanda)
- Övriga Nyland
- Åboland
- Österbotten
- Övriga Finland

Åland ingår alltså inte i undersökningen eftersom den språkliga situationen är helt annan där. Genom de riktade intervjuerna i slutskedet kunde man komma rätt nära befolk-

ningsregistrets procentuella fördelning av finlandssvenskarna när det gäller bakgrundsvariablerna geografisk region, åldersgrupp och kön. Samplet kom att omfatta 820 personer.

Tabell 3.1 Den geografiska fördelningen (%)

Område	Befolkningsregistrets totala urval	Intervjuer
Helsingfors (Esbo, Vanda)	27	27
Övriga Nyland	21	22
Åboland	9	7
Österbotten	36	40
Övriga Finland	7	4
Totalt	100	100

Av översikten framgår att Åboland och Övriga Finland är något underrepresenterade och Österbotten något överrepresenterat i intervjumaterialet.

Tabell 3.2 Åldersfördelningen i det intervjuade materialet (%)

Åldersgrupp	Befolkningsregistrets totala urval	Intervjuer
18-20	12	12
21-25	8	7
26-30	8	7
31-35	10	9
36-40	9	8
41-45	9	8
46-50	10	10
51-55	11	13
56-60	9	8
61-65	7	10
66-70	7	8
Totalt	100	100
N	2 500	820

I intervjumaterialet finns en liten överrepresentation för de två äldsta åldersgrupperna, medan åldersgrupperna mellan 21 och 35 år något underrepresenterade i förhållande till befolkningsregistrets totala urval.

Tabell 3.3 Fördelningen mellan män och kvinnor (%)

Kvinna	51
Man	49
Totalt	100
N	820

Vid korstabuleringarna granskades fördelningen av attityderna var för sig enligt endast en bakgrundsvariabel åt gången. Vid analysen av resultaten användes inte heller statistiska multivariatametoder. Det gör att det inte går att presentera slutsatser om bakgrundsvariablernas samfälliga effekter och inte heller att ange hur många procent de enskilda variablerna förklarar. Däremot kan de statistiska skillnaderna mellan grupperna beskrivas.

Vidare är det viktigt att betona att undersökningen illustrerar attityderna just nu. Mera exakta analysmetoder hade knappast varit ändamålsenliga, eftersom man inte vet någonting om hur varaktiga de presenterade attitydfördelningarna är. Hur permanenta eller skiftande attityderna är kan man få en viss uppfattning om genom att jämföra med motsvarande resultat från den tidigare undersökningen och andra liknande undersökningar.

Sedan den tidigare undersökningen genomfördes har en del viktiga beslut fattats som kan påverka attityderna. Den nya språklagen trädde i kraft den 1 januari 2004. Den gav inte några nya språkliga rättigheter. Avsikten var att se till att de språkliga rättigheter som garanteras både finsk- och svenskspråkiga i grundlagen tillgodoses i praktiken. I samband med godkännandet av lagen fördes en debatt i massmedia bl.a. om polisens språkkunskaper, vilken kan ha påverkat attityderna i olika riktningar. Vidare avskaffades kravet på ett obligatoriskt prov i svenska i studentexamen för de finskspråkiga. Också denna fråga blev föremål för en livlig debatt i offentligheten. På senaste tid har kommunreformens konsekvenser för den svenska kommunstrukturen diskuterats flitigt. På det internationella planet kan anslutningen till Europeiska unionen och diskussionerna om globaliseringens effekter ha påverkat attityderna om det svenska språkets ställning i Finland och hur finlandssvenskarna ser på sin identitet och sin språkliga och kulturella situation.

4. Den finlandssvenska situationen i allmänhet

De första frågorna i Folktingets enkät berörde den finlandssvenska situationen i allmänhet. När det gällde ställningstagandet till om det är viktigt att Finland är officiellt tvåspråkig var attityden entydigt klar. Hela 99 % av de svarande tyckte att Finlands officiella tvåspråkighet var viktig. Här fanns inga skillnader mellan regioner, åldersgrupper eller kön.

Resultatet kan ställas i relation till resultatet i Allardts undersökning, där 70 % av de finskspråkiga ansåg att det svenska språket var en väsentlig del av det finländska samhället och 73 % att det var skada om det svenska språket försvann (Allardt 2000, 23–24). Det är tydligt att stödet för landets officiella tvåspråkighet är starkt. Detta kom också till synes i presidentvalskampanjen år 2006, där alla kandidater utom sannfinländarnas Timo Soini uttalade sig klart för tvåspråkigheten i landet.

Också svaren på den andra frågan om hur viktigt det svenska språket är på det personliga planet understryker modersmålets betydelse för individen. Hela 96 % av de svarande ansåg att det svenska språket var viktigt eller ganska viktigt.

Tabell 4.1 Hur viktigt är det svenska språket för dig personligen?

	N	%
1. mycket viktigt	622	76
2. ganska viktigt	162	20
3. praktiskt och bra men inte så viktigt	34	4
4. berör dig inte personligen	2	0
Totalt	820	100

När det gäller bakgrundsvariablerna kan man se vissa rätt tydliga skillnader. Språket är viktigare för de svenskspråkiga i Österbotten än i Helsingforsregionen. För kvinnorna spelar språket en klart viktigare roll än för männen. Medan 75 % av kvinnorna ansåg att språket var mycket viktigt för dem personligen var motsvarande siffra för männen 65 %. Samma tendens fanns också i Allardts undersökning (Allardt 2000, 30). Däremot kan man intressant nog inte se någon nämnvärd skillnad när det gäller åldersgrupperna. Det ofta upprepade påståendet att finlandssvenska unga inte skulle sätta värde på det svenska språket får inget egentligt stöd i den här frågan. Däremot visar senare frågor i enkäten en

större öppenhet hos de unga när det gäller möjligheten till språkbyte. Hos finskspråkiga unga i åldersgruppen 15–24 år kunde Allardt däremot notera att de i mindre utsträckning ansåg svenskan vara en väsentlig del av det finländska samhället (Allardt 2000, 27).

De finlandssvenska ungdomarnas språkliga medvetenhet har kommit fram också i andra aktuella undersökningar. Bengtsson & Grönlund kunde konstatera att den finlandssvenska identiteten var starkast i åldersgruppen 18–25 år (Bengtsson & Grönlund 2005, 134). I sin undersökning om finlandssvenska skolungdomars livsvärden och trosföreställningar fann Maria Klingenberg inte stöd för tanken om en pågående förfinskning av skolungdomarna i svenska skolor (Klingenberg 2005, 51–55).

Hur skulle då respondenterna uppleva sin situation om det svenska språket skulle försvinna från landet? Också här var utslaget entydigt klart. Det var bara 5 % av de svarande som tyckte att det inte spelade så stor roll.

Tabell 4.2 Om svenskan skulle försvinna från Finland skulle

	N	%
1. du inte mera trivas i ditt hemland	283	35
2. det vara ledsamt	487	59
3. det inte spela så stor roll	42	5
Obesvarade	8	1
Totalt	820	100

När det gäller bakgrundsvariablerna är det tydligt att trivseln skulle minska påtagligt i svenska Österbotten och kanske öka benägenheten för ökad emigration till Sverige. Däremot skulle trivseln inte minska i samma utsträckning i Helsingforsregionen, där tvåspråkigheten är mera allmän. När det gäller kön finns inga egentliga skillnader. För de äldsta åldersgrupperna från 51 år uppåt påverkas trivseln inte lika starkt. Det beror antagligen på att man redan är så fast rotad i landet och har ett fungerande socialt kontaktnät.

Vad betyder det då att vara finlandssvensk? I enkäten skulle respondenterna ta ställning till i vilken utsträckning den svenska kulturen var särpräglad i relation till den finska.

Tabell 4.3 Att vara finlandssvensk betyder för dig

	N	%
1. att höra till en egen kultur som skiljer sig från den finska	138	17
2. både att höra till en egen kultur, men också att vara en finländare bland alla andra	676	82
Obesvarade	6	1
Totalt	820	100

Stödet för uppfattningen att den svenska kulturen är en särskild kultur till skillnad från den finska var starkare i Österbotten och bland kvinnor. När det gäller åldersvariabeln har den yngsta åldersgruppen (18–20 år) ännu en något vagt identifierad kulturtillhörighet, medan den äldsta betonar starkare den svenska kulturens betydelse.

Hela 82 % av respondenterna tar alltså ställning för att den svenska kulturen både har sina särdrag och utgör samtidigt en del av den nationella kulturen som helhet. Det är egentligen frapperande tydligt hur starkt finlandssvenskarna upplever sig vara finländare, ett faktum som också senare återspeglas i relationen till kulturen i Sverige. Här finns inga egentliga skillnader i bakgrundsvariablerna när det gäller region, kön eller ålder.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att finlandssvenskarna starkt betonar vikten av landets officiella tvåspråkighet och finner det mycket viktigt också på det personliga planet att slå vakt om sitt språk. När det gäller regionala skillnader är språket en viktigare trivselsfaktor i Österbotten och man upplever starkare där att den svenska kulturen är en egen kultur. En klar majoritet av finlandssvenskarna upplever sig leva i två kulturer, den svenska och den nationella.

5. Det svenska språkets relation till det finska

För finlandssvenskarna är det mycket viktigt att landet är officiellt tvåspråkigt och att det skulle vara skada om svenskan försvann. Relationen till majoritetsspråket finska blir ur den aspekten intressant. Hur ser man på det finska språket i relation till det svenska? Vilken beredskap har man att använda sitt eget språk i umgänget med finskspråkiga och myndigheter? Och hur viktigt upplever man att det är att man får betjäning på modersmålet i kontakterna med polisen och hälsovården?

I tidigare undersökningar har man kommit fram till att ungefär en tredjedel av de finlandssvenska ungdomarna betecknar sig som tvåspråkiga. (Klingenberg 2005, 52). Om man åter ställer frågan hur bra finlandssvenskarna anser sig kunna finska visar flera av Barometer-undersökningarna att 45 % anser sig ha fullständiga eller nästan fullständiga kunskaper i finska och 25 % tillfredsställande kunskaper (Barometern 2002–2005).

Tabell 5.1 Finskan är för dig

	N	%
1. ett språk som känns främmande	76	9
2. ett språk som vilket annat	461	56
3. ett språk som är som ett modersmål för dig	261	32
Obesvarade	22	3
Totalt	820	100

I Folktingets enkät var frågan alltså ställd på ett något annat sätt. Antalet finlandssvenskar som upplever det finska språket som främmande är rätt litet med tanke på en del av den äldre befolkningen som inte har haft möjlighet att lära sig finska. Mer överraskande är att också ungdomar är överrepresenterade i denna grupp. Det gäller inte minst vissa kommuner i Österbotten. I Helsingforsregion upplever man inte i samma utsträckning att finskan känns främmande, medan det däremot är fallet i Österbotten. Nyland ligger procentuellt på samma nivå som antalet respondenter, liksom också Åboland.

Något mer än hälften av alla respondenter betecknade finskan som vilket annat språk som helst. När det gäller bakgrundsvariablerna ålder och kön finns inga nämnvärda avvikelser, medan man i Österbotten väljer alternativet i högre utsträckning än i andra regioner.

Tvåspråkiga i betydelsen att finskan är som ett modersmål för en finns det procentuellt sett mest inte oväntat i huvudstadsregionen, medan Österbotten har klart färre tvåspråkiga. För övriga Finland, övriga Nyland och Åboland överensstämmer siffrorna med den procentuella andelen respondenter, medan övriga Finland kan redovisa ett något högre antal tvåspråkiga än deras andel av samplet skulle förutsätta. Skillnaderna är dock rätt obetydliga. Män betecknar sig aningen oftare som tvåspråkiga och när det gäller åldersgrupperna är de äldsta klart färre än deras procentuella andel skulle förutsätta.

I Allardts undersökning visade det sig att majoriteten av finlandssvenskarna talar finska med finskspråkiga. Hela 64 % av finlandssvenskarna uppgav att de helt säkert eller någorlunda säkert övergår till att tala finska om det finns en finskspråkig med i sällskapet (Allardt 2000, 22). I Barometern 2005 uppgav 60 % att de byter till finska om det finns en finskspråkig med i sällskapet. I huvudstadsregionen är andelen hela 83 %, medan den i Österbotten uppgår till 47 % (Barometern 05). I denna undersökning sökte man svar på hur vanligt det är bland finlandssvenskar att inleda sina samtal på modersmålet i stadsmiljö och hos myndigheter.

Tabell 2.2 Skulle du inleda på svenska om du rörde dig på stan i Helsingfors

	N	%
För det mesta	430	52
Knappast	385	47
Obesvarade	5	1
Totalt	820	100

Skillnaderna mellan regionerna är frapperande stora. Endast var tredje från Helsingforsregionen inleder för det mesta sina samtal på svenska i Helsingfors, medan två av tre från Österbotten gör det. I Åboland inleder varannan på svenska, medan detsamma är fallet med en knapp majoritet från övriga Nyland. Detta återspeglar de helt olika språkmiljöerna i regionerna, men också att det svenska språket är på allvarlig retur i stadsbildningen i Helsingfors, vilket också tidigare undersökningar visat. Kvinnor är betydligt mer benägna att inleda på svenska än män. Inom de äldsta åldersgrupperna (56–70 år) inleder man oftare på svenska, medan de allra yngsta (18–20 år) ser ut att dra sig för att använda svenska ute på stan i Helsingfors.

Av myndigheterna förväntar sig finlandssvenskarna betydligt större språkkunskaper än av folk på gatan i Helsingfors. Det skall naturligtvis ses mot bakgrunden av den nya språklagens bestämmelser och den diskussion som har förts i frågan i offentligheten i samband med lagens tillkomst. Bland finlandssvenskarna uppger 70 % att det inte är svårt att inleda på svenska hos myndigheter.

Tabell 3.3 Känns det svårt att inleda på svenska hos en myndighet?

	N	%
Ja	239	29
Nej	578	70
Obesvarade	3	0
Totalt	820	100

När det gäller regioner anser bara 14 % av österbottningarna att det är svårt att inleda på svenska hos myndigheter, medan motsvarande tal för Helsingforsregionen är betydligt högre (46 %). Ännu svårare förefaller det att vara bland personer från övriga Finland (57 %), medan var tredje tycker att det är svårt i övriga Nyland respektive Åboland (31 % resp. 34 %). Det finns inga nämnvärda avvikelser när det gäller kön och ålder.

Opinionerna är entydigt klara bland finlandssvenskarna när det gäller kraven på språkkunskaper hos polisen och bland vårdpersonalen. Hela 97 % anser att polisen skall kunna svenska och 95 % vill få sin hälsovård på svenska. Dessa siffror skall ses mot bakgrunden av att en tredjedel av respondenterna ansåg att finskan är som ett modersmål för dem. Motsvarande klara siffror har man också fått i andra undersökningar (Se t.ex. Allardts undersökning 2000, 22, Bengtsson & Grönlund 2005, 121). Förklaringen är antagligen den att det är särskilt angeläget att få tala sitt modersmål i frågor, där också små felaktiga nyanser kan få långtgående konsekvenser. De goda språkkunskaperna till trots behärskar man antagligen inte den specialterminologi som krävs i dessa sammanhang. Men det är också i dessa situationer som identitetsfrågan upplevs särskilt viktig. I en undersökning om utlandsfinländarnas situation i Sverige, Tyskland och Beneluxländerna visade det sig att också hos dem som levat länge utomlands ökade modersmålets betydelse i situationer, som anslöt sig till den egna identiteten, hemmet, vännerna samt religionen och kyrkan (Helander 2005, 17).

Sammanfattningsvis kan man konstatera att så gott som alla finlandssvenskar upplever det viktigt att få vård på svenska och att få tala med polisen på sitt modersmål, detta trots att var tredje upplever att finskan är som ett modersmål för dem. Det oaktat är benägenheten att inleda samtal på svenska i Helsingfors frapperande lågt bland personer från den regionen, medan österbottningarna i betydligt större utsträckning håller fast vid sitt språk. Samma tendens kan man se när det gäller kontakten med myndigheter. Man kan fråga sig om vi i Helsingforsregionen upplever en tydlig språkbytesprocess, där svenskan tenderar att försvinna ur det offentliga sammanhanget och blir enbart ett hemspråk.

6. Det svenska språket och familjen

Den betydelse man tillmäter det svenska språket kommer till uttryck inte bara på det personliga planet, utan också i hur viktigt man anser det vara att språket förs vidare till nästa generation.

Tabell 6.1 Om dina barn eller barnbarn skulle välja finska som hemspråk, skulle du tycka att det var

	N	%
1. ytterst beklagligt	228	28
2. ledsamt, men förståeligt	394	48
3. inget som jag skulle bry mig om	104	13
4. en naturlig och positiv sak	86	10
Obesvarade	8	1
Totalt	820	100

Tre av fyra finlandssvenskar upplever det alltså beklagligt eller ledsamt om barnen eller barnbarnen skulle välja finska som hemspråk. När det gäller den regionala fördelningen kan man göra intressanta iakttagelser. I Österbotten tycks språkbytet upplevas mindre problematiskt än i Helsingforsregionen. Det kan bero på att det är vanligare här att hemspråket blir svenska i dylika fall, i synnerhet om familjen bor i en svenskdominerad trakt. När det gäller ålder kan man tydligt se att de yngsta (18–20 år) är överrepresenterade när det gäller alternativet att språkbyte inte är något att bry sig om. Detsamma gäller den åldersgrupp där frågan är särskilt aktuell, dvs. åldern 31–35 år. Å andra sidan har vi sett att ungdomar är medvetna om sin språktillhörighet. Man kan i så fall tolka resultatet som ett uttryck för en liberal inställning till språkfrågan, trots att man inte själv överväger ett språkbyte.

Allt fler finlandssvenskar lever i tvåspråkiga äktenskap. På frågan om dessa äktenskap upplevs som en naturlig sak eller som ett hot mot finlandssvenskheten, är det tydligt att frågan inte upplevs särskilt problematisk. Hela 90 % tycker att det är en naturlig sak i ett tvåspråkigt land.

Tabell 6.3 Tycker du att tvåspråkiga äktenskap är

	N	%
1. ett hot mot finlandssvenskheten	48	6
2. en naturlig sak i ett tvåspråkigt land	741	90
Obesvarade	21	4
Totalt	820	100

I många länder upplever minoriteter att de blir mobbade eller trakasserade. Det är helt tydligt inte en aktuell problematik i Finland. Endast 5 % av de tillfrågade ansåg sig ha blivit mobbade nyligen, medan 66 % aldrig upplevt det. I ett längre tidsperspektiv anser dock nästan var tredje finlandssvensk att de har blivit utsatta för det. Utvecklingen har av allt att döma gått i riktning mot större tolerans. Det kan sammanhånga med att majoritetsbefolkningen inte längre upplever finlandssvenskarna som något hot.

Tabell 6.4 Har du blivit mobbad eller trakasserad för att du är finlandssvensk

	N	%
1. för länge sedan	235	29
2. nyligen	40	5
3. aldrig	543	66
Obesvarade	2	0
Totalt	820	100

Om man ser på regioner har nästan varannan upplevt att de blivit trakasserade eller mobbade för länge sedan i Åboland, medan det gäller var tredje i Helsingforsregionen och var fjärde i Österbotten. När det gäller aktuella trakasserier är övriga Finland och Åboland klart mest utsatta, medan man i Österbotten och i Helsingforsregionen inte upplever detta i samma grad. Det kan vad Österbotten beträffar förklaras av de rätt många homogena svenska områdena, medan man i Helsingforsregionen inte använder svenska i samma utsträckning och därför inte heller blir föremål för mobbning i samma grad.

Det svenska språkets ställning inom familjen upplevs inte som något större problem bland finlandssvenskarna. Tvåspråkiga äktenskap betraktas som naturliga i ett tvåspråkigt land. Däremot ser tre av fyra finlandssvenskar det som ytterst beklagligt eller ledsamt om barn eller barnbarn byter språktillhörighet. Det sammanhänger givetvis med det stora värde man tillmäter landets tvåspråkighet både på det nationella och personliga planet. Att man i Helsingforsregionen oroar sig mera för språkbytet än i Österbotten torde sammanhånga med att problematiken är mera aktuell här och konsekvenserna syns tydligare.

7. Den svenska kulturen

Enkäten avslutades med några frågor om den svenska kulturen i Finland i allmänhet. En intressant fråga är i vilken utsträckning finlandssvenskarna inte bara har en i grunden positiv attityd till sitt språk utan också är beredda att göra något för att upprätthålla det svenska språket och den svenska kulturen.

Tabell 7.1 För att upprätthålla det svenska språket och den svenska kulturen i Finland är du beredd att

	N	%
1. göra mycket	225	27
2. göra lite grann	528	64
Frågan intresserar dig inte	66	8
Obesvarade	1	0
Totalt	820	100

Över 90 % av finlandssvenskarna är alltså beredda att göra något för att upprätthålla sitt språk och sin kultur. När det gäller regionerna är intresset för att göra mycket något större i Österbotten och i Helsingfors, medan det är mindre i övriga Nyland och övriga Finland. Män är också här mindre intresserade än kvinnorna. Detsamma är fallet med de yngsta.

Ståhlberg har i en undersökning kunnat fastslå att de som visar det mest aktiva kultur-beteendet på svenska inte är den i språkligt avseende mest "svenska" gruppen bestående av enspråkiga finlandssvenskar. Det är i stället de som i termer av språkkunskaper kan betecknas som tvåspråkiga, men som har en tydlig finlandssvensk identitet (Ståhlberg 1995). I denna undersökning visade det sig att nio av tio för vilka finskan är som ett modersmål var beredda att göra mycket eller "lite grann" för att upprätthålla det svenska språket och den svenska kulturen. Här var intresset störst i Helsingforsregionen, vilket kunde stöda Bengtsson & Grönlunds uppfattning att det sammanhänger med personliga resurser i termer av utbildning (Bengtsson & Grönlund 2005, 94).

De regionala spänningarna mellan olika regioner i Svenskfinland har tidvis varit rätt stor. Det gäller t.ex. i utbildningsfrågor, inte minst på senare tid när det gäller lärarutbild-

ningen. Hur mycket gemensamt upplever t.ex. nylänningar att de har med österbottningar och tvärtom.

Tabell 7.2 Tycker du att österbottningar och nylänningar har

	N	%
1. mycket gemensamt	256	31
2. litet gemensamt	523	64
3. inget alls gemensamt	26	3
Obesvarade	15	2
Totalt	820	100

När det gäller den geografiska fördelningen finns det intressanta och kanske också överraskande drag i resultaten. Ungefär var tredje i Helsingforsregionen, övriga Nyland och Österbotten upplever att det finns mycket gemensamt mellan österbottningar och nylänningar. Åboland skiljer sig tydligt från dessa regioner genom att bara 17 % delar denna uppfattning. Bland dem som säger att de båda regionerna inte har något alls gemensamt ligger övriga Finland och Åboland högst. Kvinnor finner mer gemensamma drag än männen.

Hur är det då med finlandssvenskarnas relation till det finska Finland och till Sverige?

Tabell 7.3 Tycker du att det är acceptabelt att Finland förfinskas

	N	%
Ja	96	12
Nej	706	86
Obesvarade	18	2
Totalt	820	100

Acceptansen för en förfinskning av Finland är rätt hög i relation till att 99 % anser att det är viktigt att Finland bevaras officiellt tvåspråkigt och till att 96 % ansåg att det svenska språket var viktigt eller ganska viktigt för dem personligen. Här är det framför allt männen och de yngsta, dvs. 18–20 år, som anser att det är acceptabelt med en förfinskning. Bland regionerna är acceptansen större i Nyland som helhet.

När den gäller den finlandssvenska identiteten upplever sig finlandssvenskarna klart som

finländare, vilket Allardt också utgick ifrån i sin undersökning (Allardt 2000, 12). Man har ett obetydligt intresse för en autonomi av det slag som Åland har. Endast 8 % hyser denna uppfattning.

I de följande frågorna skulle respondenterna ta ställning till hur viktig Sverige och den svenska kulturen samt Sveriges TV var för dem.

Tabell 7.4 För dig är Sverige och kulturen där

	N	%
1. en viktig del av ditt liv	258	31
2. intressant men avlägset	483	59
3. helt ointressant	75	9
Obesvarade	4	0
Totalt	820	99

Det är naturligt att kulturen i Sverige är intressant för finlandssvenskar eftersom det ökar det kulturella utbudet på modersmålet i väsentlig grad. Endast en av tio tycker att kulturen i Sverige är ointressant. När det gäller bakgrundsvariablerna är män mindre intresserade än kvinnor och också de yngsta är underrepresenterade när det gäller alternativet att Sverige skulle vara en viktig del av deras liv. Här spelar antagligen den engelskspråkiga ungdomskulturen en viktigare roll. För österbottningarna är Sverige och den svenska kulturen klart viktigare än för nylänningar. Det sammanhänger givetvis med möjligheten att ta del av utbudet i Sverige.

Tabell 7.5 Hur viktig är Sveriges TV för dig

	N	%
1. inte viktig	171	21
2. ganska viktig	262	32
3. så viktig att jag kunde betala en liten summa för servicen	386	47
Obesvarade	1	0
Totalt	820	100

När det gäller bakgrundsvariabeln regioner anser knappt var tionde i Österbotten att

Sveriges TV inte är viktig. Motsvarande siffror för Helsingforsregionen och för Åboland är var tredje.

Två av tre är beredda att betala en liten summa i Österbotten, medan motsvarande beredskap i Nyland som helhet och i Åboland uppgår till en av tre. I övriga Finland är procenttalet 40.

I den Barometer som institutet för finlandssvensk samhällsforskning publicerade i december 2005 ansåg 61 % av respondenterna att tillgången till Sveriges TV var ”nöd- vändig” eller ”viktig”, medan ytterligare 27 % betecknade Sveriges TV som ett ”bra kom- plement”. Alternativen är inte desamma i de båda enkäterna, men tendensen är densam- ma. Också regionalt sammanfaller resultaten. De högre siffrorna för Österbotten beror på att utbudet av TV-program från Sverige är betydligt större där än i andra delar av lan- det, Åland undantaget.

De avslutande frågorna berörde den finlandssvenska kulturgemenskapen och hemsprå- ket. På den generella frågan om det fanns något mer än språket som förenade alla fin- landssvenskar svarade hela 83 % ja. Här finns det egentligen inga större skillnader mel- lan regioner eller kön.

När det gäller hemspråket visade det sig att svenskan har en stark ställning också i två- språkiga familjer. Här bör man dock beakta att intervjuarna genast avbröt samtalet om den som svarade inte talade en fullgod svenska. Det finska språket har antagligen en star- kare ställning i tvåspråkiga familjer än vad dessa siffror utvisar.

Tabell 7.6 Vilket språk talar ni mest hemma

	N	%
Svenska	690	84
Finska	130	16
Totalt	820	100

När det gäller bakgrundsvariablerna är det vanligare att man talar svenska i Österbotten än i Nyland. I övriga Finland har det finska språket en starkare ställning. Det finns inga större avvikelser när det gäller kön och ålder.

Allardts tes om att finlandssvenskarna primärt har Finland som fosterland får ett klart stöd i denna undersökning. Endast var tredje upplever Sverige och kulturen där som en viktig del av deras liv. I de regioner där utbudet av Sveriges TV är relativt stort är intresset betydligt större än på andra håll och man är också mer benägen att betala en summa för att få tillgång till Sveriges TV. När det gäller att hålla ihop det svenska Finland anser var tredje att det finns mycket gemensamt mellan Österbotten och Nyland. Om man tolkar "litet gemensamt" som ett positivt ställningstagande i relation till det tredje alternativet "inget alls" anser hela 95 % av finlandssvenskarna att det finns åtminstone vissa gemensamma intressen. De spänningar som vi ibland kan se tecken på mellan finlandssvenska regioner är av allt att döma inte så allvarliga som man kunde tro, utan liknar mer syskongnabb inom familjen. Mot den bakgrunden är det också naturligt att över 90 % av finlandssvenskarna är beredda att göra något för sitt språk och sin kultur. När 16 % av respondenterna talar mest finska hemma är det inte så förvånande att 12 % tycker att det är acceptabelt att Finland förfinskas. Det skall dock ställas i relation till att 99 % anser att Finlands officiella tvåspråkighet är viktig och att 96 % tyckte att språket var viktigt för dem personligen.

8. Sammanfattning och konklusioner

Det finns både lugnande och oroande drag i den undersökning som har analyserats. De satsningar som i tiden gjordes på svenska organisationer och institutioner har visat sig vara en god investering när det har gällt att bevara Finland tvåspråkigt. Vi har idag ett rätt heltäckande nät av svenska utbildningsinstitutioner på alla nivåer. Det svenska massmediala utbudet är rikt och mångsidigt. Det finns starka institutioner som kan bära upp det svenska språket och den svenska kulturen. Den allmänna opinionen är klart positivt inställd till bevarandet av det svenska språket, vilket också återspeglas i de politiska partiernas ställningstaganden och i presidentvalet år 2006. Den svenska befolkningen upplever sig i allmänhet inte mobbad eller trakasserad av den finskspråkiga befolkningen.

Om man närmare analyserar hur finlandssvenskarna själva ser på sin identitet finns det klart positiva drag. Finlandssvenskarna anser att det är ytterst viktigt att landet förblir tvåspråkigt. Också på det personliga planet betecknar hela 96 % av de svarande det svenska språket som viktigt. Fastän var tredje finlandssvensk betecknar sig som tvåspråkig vill praktiskt taget alla ha service på modersmålet. Över 90 % är beredda att göra åtminstone "lite grann" för det svenska språket och den svenska kulturen. De regionala spänningarna är trots allt inte så stora som de ibland förefaller eftersom hela 95 % anser att österbottningar och nylänningar har åtminstone litet gemensamt.

När det gäller finlandssvenskarnas relation till den finskspråkiga kulturen och till kulturen i Sverige framgår det tydligt att man anser sig ha en egen kultur, men man betonar samtidigt att den utgör en del av den finländska kulturen. Allardts tes att den svenskspråkiga befolkningen i Finland har Finland som sitt fosterland får ett klart stöd i undersökningen. Utbudet i Sverige, som förmedlas bland annat genom televisionen upplevs som intressant, men känns ändå avlägset för majoriteten av finlandssvenskarna.

Det finns naturligtvis regionala skillnader mellan de olika områdena i Svenskfinland. Österbotten framträder klart som den region där det svenska språket och den svenska kulturen lever starkast. Antalet tvåspråkiga är färre och man upplever finskan som mer främmande än i andra svenska och tvåspråkiga regioner. Man är beredd att göra mer för att upprätthålla språket och kulturen. Här ligger dock Helsingforsregionen på samma nivå, vilket kan förklaras med att man har större personliga resurser i form av utbildning. Österbottningar inleder oftare samtalen på svenska i Helsingfors och bara 14 % tycker att

det är svårt att inleda på svenska hos en myndighet. Det finns dock en viss aningslöshet när det gäller språkfrågan i Österbotten. Man upplever språkbyten mindre problematiska än i södra Finland, antagligen för att de i större utsträckning än i södra Finland leder till att huvudspråket blir svenska. Mobbning och trakasserier är inte något aktuellt problem i Finland, även om finlandssvenskar i Åboland och övriga Finland drabbas oftare än i andra regioner. När det gäller Åboland är det antagligen språkklimatet i Åbo som faller utslaget.

När det gäller kön är kvinnor tydligt mer intresserade av att bevara det svenska språket och den svenska kulturen och visar också större beredskap att använda sitt språk ute på stan och i kontakten med myndigheter. De är också mer angelägna om att göra en insats för sitt språk och sin kultur och om att språket och kulturen skall förmedlas vidare till barnen. Männens beteenden är oftare tvärspråkiga och förhåller sig mer accepterande till tanken på en förfinskning av landet.

När det gäller åldersvariabeln kan man se att äldre finlandssvenskar inleder oftare på svenska på "stan" eller i kontakten med myndigheter. De upplever inte att deras trivsel skulle påverkas i lika hög grad av en förfinskning eftersom de har sina väl utbyggda sociala nätverk. De unga upplever att det svenska språket och den svenska kulturen är viktiga, men deras acceptans för det finska språket är större och de tycker i större utsträckning att språkbyten inte är något att bry sig om. Det kan tolkas som en liberal inställning i språkfrågan, vilket kan ses mot bakgrunden av det starka inslaget av engelska i ungdomskulturen. Mot den bakgrunden kan man också förstå att kulturen i Sverige inte upplevs lika viktig som i andra åldersgrupper.

För ett sekel sedan, år 1906, bytte 100 000 personer namn och språk vid firandet av Snellmans 100-årsdag. Man kan fråga sig om en motsvarande språkbytesproblematik är aktuell också 100 år senare. Situationen förefaller vara stabil och föga oroande. Man kan peka på det faktum att praktiskt taget alla finlandssvenskar tycker att Finlands officiella tvåspråkighet är viktig. Språket är viktigt också på det personliga planet och kravet på svensk service är mycket allmänt omfattat.

En djupare analys visar dock att frågan inte är oberättigad. I sin analys av de finska attityderna till svenskan konstaterar Erik Allardt att de största hoten mot finlandssvenskarna är i många fall förorsakade av dem själva. När den finskspråkiga majoriteten önskar att det svenska språket och den svenska kulturen skall bibehållas vore det rimligt att de

svenskspråkiga också skulle handla i enlighet med denna önskan. Allardt konstaterar vidare att finlandssvenskarnas tendens att inleda diskussionen på finska så snart det finns en finskspråkig närvarande är oartigt mot de finskspråkiga och utarmar på sikt det svenska språket. Om svenskan används bara hemma och på några få livsområden, blir språket och språkbruket lätt outvecklat. På det psykologiska planet kan det leda till att finlandssvenskarna börjar känna sig som andra klassens medborgare (Allardt 2000, 42).

Marika Tandefelt har i svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland understrukit betydelsen av att svenskan förblir ett komplett samhällsbärande språk. Det förutsätter att svenskan används inom rättsväsendet, politiken, undervisningsväsendet, medierna, i religiösa sammanhang, inom kulturlivet samt inom olika medborgarorganisationer, folkrörelser och föreningslivet. Handlingsprogrammet innefattar en rad åtgärdsförslag när det gäller familjen, skolan, studierna, den offentliga sektorn, företagsvärlden, förlagen, medierna samt fritiden (Tandefelt 2003).

Mot bakgrunden av de nu presenterade resultaten kan man konstatera att den problematik som Allardt tog upp fortfarande är aktuell. De största hoten mot finlandssvenskarna kommer från deras egen krets. Om man anser det vara viktigt att Finland förblir tvåspråkigt och om det svenska språket är viktigt på det personliga planet, bör det givetvis få konsekvenser i vardagslivet. Det räcker inte med att anse att finlandssvenskarna behöver service på sitt modersmål. Man bör också utnyttja den.

Om svenskan försvinner ur stadsbilden i Helsingfors, om de offentliga samtalen äger rum på finska så snart en finskspråkig är närvarande, om akademisk utbildning och forskning alltmer bedrivs på engelska, om myndigheter kommer fram till att de är ytterst få som verkligen vill ha service på svenska, ja då kan man knappast på längre sikt upprätthålla kravet på ett officiellt tvåspråkigt Finland. Man kan inte för närvarande se tecken på en konkret språkbytesprocess av det slag som vi upplevde för ett sekel sedan. Ändå kan man berättigt fråga om vi inte är inne i en omedveten språkbytesprocess, vars konsekvenser i ett längre tidsperspektiv kan bli helt andra än både finsk- och svenskspråkiga idag ser som önskvärt. Det svenska språket förlorar domän efter domän och degraderas till ett minoritetsspråk inom hemmets väggar och vissa helt svenskspråkiga sammanhang. Det skulle därför gälla att låta den starka övertygelsen om det svenska språkets betydelse utmytna i konkret handling. Också en omedveten språkbytesprocess kan få samma konsekvenser som den medvetna för ett sekel sedan.

Referenser

- Allardt, E. (2000). *Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa*. En attitydundersökning om det svenska i Finland. Suomalaisia asenteita ruotsin kieleen Suomessa. Finlandssvensk rapport nr 35. Helsingfors.
- Barometern – Opinioner och trender i Svenskfinland*. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Åbo Akademi. Vasa 2002–2005.
- Bengtsson, Å. & Grönlund, K. (red.). (2005). *Den finlandssvenska väljaren*. Samforsk. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Vasa.
- Björkstrand, G. (1980). *Den finlandssvenska folkhögskolan och allmogemobiliseringen*. Kyrkohistoriska arkivet vid Åbo Akademi. Meddelanden 10. Åbo.
- Helander, E. (red.). (2005). *Matkalla maailmankansalaiseksi. Kirkon ulkosuomalaistyö 2000-luvun alussa*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 93. Tampere.
- Klingenberg, M. (2005). *Kristen på mitt eget, personliga sätt. En undersökning av finlandssvenska skolungdomars livsvärden och trosföreställningar*. Skrifter i praktisk teologi vid Åbo Akademi nr 46. Åbo.
- Ståhlberg, K. (1995). ”Den finlandssvenska identitetens variationer”, i Ståhlberg (red.) Finlandssvensk identitet och kultur. Meddelanden från Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Ser. A:441. Åbo.
- Tandefelt, M. (2003). *Tänk om... Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland*. Forskningscentralen för de inhemska språken 2003. Helsingfors.

Suomenruotsalainen identiteetti

Professori Gustav Björkstrand

1. Johdanto

Historiallisesti katsoen ei suinkaan ole itsestään selvää, että ruotsinkieli ja ruotsinkielinen kulttuuri ovat säilyneet Suomessa niin elinvoimaisina. Kun suomalaiskansallinen liike oli voimakkaimmillaan viime vuosisadan vaihteessa, olivat maailmanlopun tunnelmat varsin tavallisia. Jo 1880-luvun puolivälissä Zacharias Topelius oli selittänyt, että ruotsalaiset pian olisivat saaneet työnsä valmiiksi Suomessa, ja että ruotsinkielinen kirjallisuus oli kuolemassa pois. Kirjailija ja keskustelija Volter Kilpi vertasi vuosisadan alussa Suomen ruotsinkielistä kulttuuria kukkaan, joka kylläkin sillä hetkellä oli kaunis ja puoleensavetävä, mutta jolta pitemmällä tähtäimellä puuttui elinvoima.

Se on aineetonta, hedelmättömästi nopeaan lakastumiseen rientävää kuten juurestaan leikatun kukkasen, joka veteen pistettynä kyllä nopeammin kehittää teränsä auki kuin omalla varrellaan, mutta jonka kukoistaminen on vain heloittavaa kuolemista, ei hedelmän kehäilemistä.

Sama perusnäkökulma esiintyy myös eräiden ruotsinkielisten kirjailijoiden ajattelussa. Toisin kuin ne, jotka ovat kuvanneet Mikael Lybeckin runoa ”Trötta träd” (Väsyneet puut) vuodelta 1903 passiivisen vastarinnan voimallisena ylistyksenä Lars Huldén on nähnyt siinä ruotsinkielisen kulttuurin tuhon kuvauksen. Tämänäyttypiset tunnelmat välittyvät vielä selkeämmin Bertel Gripenbergin kirjoituksissa, kun hän puhuu ruotsalaisen – tai pikemminkin ”germaanisen” väestön viimeisistä hetkistä maassamme.

Todellisuudessa tilanne oli aivan toinen. Filologi Axel Olof Freudenthal loi pohjan ruotsinkieliselle nationalismille Suomessa. Hän oli vakuuttunut siitä, että oli väärin antaa rahvaan suomalaistua. Sen sijaan piti taistella ruotsinkielisyyden puolesta. Tämä näkemys sai laajalti jalansijaa ruotsinkielisen väestön keskuudessa, ja sen seurauksena perustettiin ruotsinkielisiä järjestöjä ja laitoksia, jotka siitä lähtien ovat ylläpitäneet ja rikkastuttaneet ruotsinkielistä kulttuurielämää. Tarkoitan sellaisia järjestöjä kuin Svenska folkskolans vänner (1882), Svenska Litteratursällskapet i Finland (1885) ja Svenska Kulturfonden (1908), jotka puolestaan ovat luoneet ja ylläpitäneet useita ruotsinkielisiä kulttuurilaitoksia ja toimintoja. Tässä yhteydessä itsenäinen, ruotsinkielinen koululaitos kansakoulusta ja kansanopistosta oppikouluun ja yliopistoon on luonnollisesti keskeisessä asemassa. Suomen ruotsinkieliset kansanopistot syntyivät 1890-luvulta alkaen nimenomaan vaalimaan ruotsinkieltä ja ruotsinkielistä kulttuuria. Ruotsinkielisessä

Suomessa on edelleen selvästi Pohjoismaiden tihein kansanopistoverkosto asukasta kohden. Poliitiikan alalla Ruotsalaisen kansanpuolueen perustaminen (1906) sekä muiden puolueiden ruotsinkielisten järjestöjen syntyminen olivat osallisina siihen, että ruotsinkielisyysasioita valvottiin määrätietoisesti. Samaan asiayhteyteen liittyy Folktingetin (Suomenruotsalaisten kansankäräjät) synty (1919) puolueiden väliseksi yhteistyöelimeksi

Konkreettinen esimerkki näistä ponnisteluista on Åbo Akademin uudelleen henkiinherättäminen maamme toiseksi monitieteiseksi yliopistoksi vuonna 1918, pian tuhoisan sisällissodan loputtua. Tämä tapahtui sitä taustaa vasten, että Helsingin yliopisto oli nopeasti suomalaistumassa. Åbo Akademin perustamisen tarkoituksena oli ”ikuisiksi ajoiksi... tarjota mahdollisuus tieteelliseen tutkimustoimintaan ruotsinkielellä sekä mahdollistaa ruotsinkielisen nuorison korkeampi koulutus tieteellisessä hengessä”. Huomionarvoista on, että niin monet varakkaat turkulaiset porvarit eivät ainoastaan antaneet merkittäviä rahasummia vastaperustetulle säätiölle, vaan myös suostuivat lupamaan hienoista kodeistaan, jotta yliopistolla olisi käytössään käyttökelpoisia ja edustavia tiloja toimintaansa varten. Åbo Akademin valtiollistamisen yhteydessä 1981 haluttiin uudelleen painottaa Åbo Akademin roolia Turussa toimivana, ruotsinkielisenä yliopistona. Yliopistolaissa todetaan, että Åbo Akademin erityinen tehtävä on huolehtia ruotsinkielisen väestön koulutus- ja tutkimustarpeista sekä huomioida maamme kaksikielisyys.

Usein väitetään, että suomenruotsalaisten määrä vähenee jatkuvasti. Tämä on kuitenkin vain osatotuus. Vuonna 1880 heitä oli 294 000, vuonna 1940 354 000 ja vuonna 2004 taas 289 750. Absoluuttisesti laskien väheneminen ei ole ollut huolestuttavaa, mutta prosentuaalisesti kyllä, sillä lasku on ollut 14,3 %:sta nykyiseen 5,6 %:iin. Ruotsinkielisten määrä ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin suomenkielisten johtuen muun muassa suomalaistamispyrkimyksistä vuosisadanvaihteessa, mikä johti siihen, että 100 000 henkilöä vaihtoi nimeä ja kieltä Snellmanin 100-vuotisjuhlien yhteydessä vuonna 1906. Toinen syy ruotsinkielisten määrän vähenemiseen on mittava muutto Ruotsiin sotien jälkeen, jolloin arviolta 50 000 ruotsinkielistä muutti lähinnä Ruotsiin. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Ruotsissa lasketaan asuvan noin 200 000 Suomessa syntynyttä henkilöä.

Suomenruotsalaisten asemaa on kuvattu erilaisin vertauksin. Heitä on verrattu jäälautoihin, jotka hitaasti sulavat vedessä. Kuva ei ole hassumpi ottaen huomioon, että on kyse ihmisistä, jotka jakavat historian, kulttuuriperinnön ja arvot. Tämä sai kerran professori Ralf Norrmanin lausumaan: ”Mutta henkilökohtaisesti en vähene”. Entinen kaupungin-

johtaja ja kansanedustaja P.H. Nyman ei pitänyt vertausta osuvana. ”Minun grogilasissa-
ni kyllä jäävät viimeisiksi nimenomaan jääpalat”, hän sanoi. Viime aikoina on huomau-
tettu, että jäälautan reunoilla on paljon jääsohjoa. Silloin tarkoitetaan niitä ihmisiä, joi-
den kieli-identiteetti ei ole selkeä kaksikielisissä avioliitoissa, nuoria, jotka varttuvat täl-
laisissa perheissä ja pakolaisia, jotka ovat sulautuneet maamme ruotsinkielisiin seutui-
hin, ja joiden tärkein uusi kommunikaatioväline on ruotsinkieli.

Ruotsinkielen säilymisestä maamme toisena kansalliskielenä on kiittäminen tietoista
panostusta kieleen ja kulttuuriin, erityisesti yksikielisesti ruotsinkielisiin laitoksiin ja jär-
jestöihin. Aiemmin mainittujen lisäksi voidaan viitata ruotsinkieliseen hiippakuntaan,
ruotsinkieliseen prikaatiin Dragsvikissä, ruotsinkieliseen radioon ja televisioon sekä
ruotsinkielisiin lehtiin. Kirjallisuuden alalla ruotsinkieliset kirjailijat ovat luoneet itsel-
leen aseman, jolla on vain vähän vastineita laajuuden ja laadun suhteen edes kansainvä-
lisesti katsoen. Monissa tapauksissa kuuluisa, niin sanottu Taxellin paradoksi on osoitta-
nut voimansa. Sen mukaan kaksikieliset instituutiot johtavat yksikielisyyteen, kun taas
yksikieliset ylläpitävät kaksikielisyyttä.

Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista selvittää, miten tämän päivän suomenruotsalai-
set kokevat identiteettinsä sekä ruotsinkielen ja ruotsinkielisen kulttuurin säilyttämisen
tärkeyden maassamme.

2. Tausta

Joulukuussa 1996 Research International, RI Finland OY (Taloustutkimus) teki Folktingetin tilauksesta tutkimuksen suomenkielisen enemmistön asennoitumisesta kaksikielisyteen, ruotsinkieleen ja suomenruotsalaisuuteen. Haastateltaviksi valittiin kiintiötönnällä 967 henkilöä ikäryhmässä 15–74. Akateemikko Erik Allardt, joka esitteli ja analysoi tuloksia, peräänkuulutti raportissaan Vårt land, vårt språk – Kahden kielen kansa (Helsinki 2000) tutkimusta asenteista myös ruotsinkielisen väestön keskuudessa. Nyt tällainen tutkimus on tehty, ja tässä raportissa tutkimus esitellään ja analysoidaan.

Ennen kuin esittelemme tarkemmin uuden tutkimuksen, on syytä muistuttaa mieliin Erik Allardtin lähtökohdat ja tulokset. Hänellä oli kolme olennaista lähtökohtaa koskien suomenruotsalaisia, suomenkielisten asenteita heitä kohtaan ja kaksikielisyyttä. Kannanottojen perustelujen osalta viitataan suomenkieliseen raporttiin (Allardt 2000, 45–47).

1. Ruotsinkieli ja ruotsia kotikielenään puhuva väestö ovat olennainen osa Suomen historiaa ja suomalaista yhteiskuntaa.
2. Suomen äidinkielenään ruotsia puhuvan väestön kotimaa on Suomi.
3. Kaksikielisyys on yleistä ruotsinkielisen väestön keskuudessa.

Keskeinen johtopäätös tutkimuksesta on, että selvä enemmistö suomalaisista suhtautuu myönteisesti ruotsinkieleen ja ruotsinkieliseen kulttuuriin. Ruotsinkielen ja kaksikielisuuden häviäminen nähdään maallemme vahingollisena. Ruotsinkielen olemassaolosta Suomessa on maallemme poliittista ja taloudellista hyötyä, erityisesti suhteissamme Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin.

Pieni vähemmistö kylläkin asennoitui negatiivisesti ruotsinkieleen. Heidän osuutensa vaihteli kolmasosan ja neljäsosan välillä. Allardt toteaa, että muihin kansallisuuksiin ja etnisiin ryhmiin vihamielisesti suhtautuvia ryhmiä on kaikissa kansoissa ja väestönosissa. Tässä vertailussa suomenruotsalaiset on Allardtin mielestä nähtävä hyvin kohdeltuna vähemmistönä.

Loppusanoissaan (Allardt 2000, 72–75) Allardt käsittelee perusteellisesti suomenkielisel-tä taholta usein kuultuja ehdotuksia, että ruotsinkieliset hallintoelimet, koulut ja kult-

tuurilaitokset tulisi lopettaa tai yhdistää suomenkielisiin. Allardtin mukaan tällaisia ehdotuksia ei tehdä ilkeydestä tai halusta vahingoittaa ruotsinkielisiä. Ne perustuvat pikemminkin ”psykologiseen tyhmyyteen ja byrokraattisen laskelmoinnin ylikorostamiseen kuin ilkeämielisyyteen”.

Allardtin mukaan tällaisten muutosten läpiviemiseen liittyisi selkeitä haittapuolia ruotsinkielisten kannalta, ja ne myötävaikuttaisivat ruotsinkielen häviämiseen. Tähän hän esittää kaksi syytä:

1. Sekä tutkimukset että kokemus osoittavat varsin yhtäpitävästi, ettei mikään kulttuuri- tai kielivähemmistö säily, ellei sillä ole omia laitoksia, organisaatioita ja omaehtoisia vuorovaikutuksen muotoja.
2. Kokemuksesta tiedetämme, että kaksikieliset organisaatiot ja laitokset muuttuvat nykyään nopeasti suomenkieliseksi. Tällainen kehitys ei yleensä johdu tietoisista pyrkimyksistä. Koska ruotsinkieliset ovat enenevässä määrin kaksikielisiä, he eivät kärsi siitä, että kieli käytännössä vaihtuu nopeasti suomeksi, ja että koko järjestö pitkällä tähtäimellä muuttuu suomenkieliseksi.

Loppusanoissaan Erik Allardt toteaa, että monessa suhteessa suurimmat uhat suomenruotsalaisia kohtaan ovat heidän itsensä tuottamia. He eivät pyri käyttämään omaa kieltään edes silloin, kun se olisi mahdollista ja toivottavaa. Erityisesti Helsingin seudulla keskustelut ja asioitten hoitaminen aloitetaan suoraan suomeksi ottamatta selvää osaako vastapuoli ruotsia. Allardtin mielestä tämä on suorastaan epäkohteliasta suomenkielisiä kohtaan ja johtaa sen lisäksi äidinkielen köyhtymiseen, jolla taas voi olla vakavia psykologisia seurauksia. Suomenruotsalaiset saattavat alkaa tuntea itsensä toisen luokan kansalaisiksi. Lisäksi tällä tavalla tavallaan petetään suomenkielistä enemmistöä, joka toivoo ruotsinkielen ja ruotsinkielisen kulttuurin säilyvän, ja joka kokee tämän maallemme vahvuudeksi.

Folktingetin tutkimus osoitti selkeästi, että suomenkielinen enemmistö toivoo ruotsinkielen ja ruotsinkielisen kulttuurin säilyvän maassamme. Näin ollen olisi Allardtin mielestä kohtuullista, että ruotsinkieliset toimisivat tämän toiveen mukaisesti. Hän peräänkuuluttaa siksi ruotsinkielisiltä enemmän rohkeutta käyttää ruotsia.

3. Toteutus

Uusi tutkimus toteutettiin yhteistyönä Folktingetin ja tutkimusyhtiö Analystican välillä. Folktinget laati varsinaiset kysymyksenasettelut, ja Analystica huolehti tutkimuksen käytännön asioista ja teknisistä yksityiskohdista. Tutkimus tehtiin puhelinhaastatteluina, jolloin tärkeä kriteeri oli, että kaikki haastattelijat olivat täysin ruotsinkielisiä. Mikäli haastattelijat havaitsivat, ettei haastateltava henkilö hallinnut ruotsia täydellisesti haastattelu keskeytettiin. Vastaajien yhteystiedot hankittiin väestörekisteristä. Kiintiöotannan perusteella saatiin 2 500 henkilön yhteystiedot. Väestörekisterin tehtävä oli luoda tasainen jakauma seuraavien kolmen muuttujan osalta:

- maantieteellinen jakauma
- ikäryhmä
- sukupuoli

Väestörekisterin tietojen pohjalta Analystica teki jaottelun haastatteluja varten. Ne toteutettiin 18.10–20.11.2005 ja sujuivat suunnitelmien mukaan. Nimet jaettiin haastatteliijoille sattumanvaraisesti, ja lopussa haastattelut ohjattiin tiettyjen ryhmien suuntaan, jotta saatiin tasaisempi jakauma. Sekä kysymysten muotoilusta että tutkimuksen toteutuksesta voi esittää kriittisiä kommentteja, mutta tulos antaa kuitenkin hyvän kuvan siitä, miten suomenruotsalaiset tänä päivänä kokevat identiteettinsä suhteessa valtaväestöön ja suhteessa ruotsalaisiin.

Maantieteellinen jako tehtiin haastateltavien postinumeroiden mukaan, jotka taas jaettiin seuraaviin alueisiin:

- Helsinki (Espoo, Vantaa)
- Muu Uusimaa
- Turunmaa
- Pohjanmaa
- Muu Suomi

Ahvenanmaa ei siis sisälly tutkimukseen, sillä Ahvenanmaalla kielitilanne on aivan erilainen. Loppupuolen suunnattujen haastattelujen ansiosta päästiin varsin lähelle väestörekisterin suomenruotsalaisille antamaa prosenttijakaumaa taustamuuttujien (maantieteellinen alue, ikäryhmä, sukupuoli) mukaan. Otanta oli 820 henkilöä.

Taulukko 3.1 Maantieteellinen jakauma (%)

Alue	Väestökisterin kokonaisotos	Haastattelut
Helsinki (Espoo, Vantaa)	27	27
Muu Uusimaa	21	22
Turunmaa	9	7
Pohjanmaa	36	40
Muu Suomi	7	4
Yhteensä	100	100

Yhteenvedosta ilmenee, että Turunmaa ja Muu Suomi ovat jonkin verran aliedustettuja, kun taas Pohjanmaa on hieman yliedustettu haastattelumateriaalissa.

Taulukko 3.2 Haastateltujen ikäjakauma (%)

Ikäryhmä	Väestökisterin kokonaisotos	Haastattelut
18–20	12	12
21–25	8	7
26–30	8	7
31–35	10	9
36–40	9	8
41–45	9	8
46–50	10	10
51–55	11	13
56–60	9	8
61–65	7	10
66–70	7	8
Yhteensä	100	100
N	2 500	820

Haastattelumateriaalissa on kahdella vanhimmalla ikäryhmällä pieni yliedustus, kun taas ikäryhmät 21–35 ovat jonkin verran aliedustettuja suhteessa väestökisterin kokonaisotokseen.

Taulukko 3.3 Jakauma miesten ja naisten välillä (%)

Mies	51
Nainen	49
Yhteensä	100
N	820

Ristiintaulukoinneissa tutkittiin asennejakaumia erikseen vain yhden taustamuuttujan mukaan. Tulosanalyysissa ei myöskään käytetty tilastollisia monimuuttujamenetelmiä. Tästä syystä ei ole mahdollista tehdä johtopäätöksiä taustamuuttujien yhteisvaikutuksesta eikä myöskään sanoa montako prosenttia yksittäiset muuttujat selittävät. Sen sijaan tilastolliset erot ryhmien välillä voidaan kuvata.

Lisäksi on tärkeää painottaa, että tutkimus kertoo asenteista juuri tällä hetkellä. Tarkemmat analyysimenetelmät tuskin olisivat olleet tarkoituksenmukaisia, sillä emme tiedä mitään siitä, miten kestäviä esitetyt asennejakautumat ovat. Kun vertaamme edellisen ja aikaisempien samantyyppisten tutkimusten vastaaviin tuloksiin saamme käsityksen asenteiden pysyvyydestä tai vaihtuvuudesta.

Edellisen tutkimuksen tekemisen jälkeen on tehty joitakin tärkeitä päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa asenteisiin. Uusi kielilaki astui voimaan 1. tammikuuta 2004. Laki ei anna uusia kielellisiä oikeuksia. Tarkoitus oli huolehtia siitä, että perustuslaissa sekä suomen- että ruotsinkielisille taatut kielelliset oikeudet täyttyvät käytännössä. Lain hyväksymisen yhteydessä mediassa käyty keskustelu muun muassa poliisien kielitaidosta saattoi vaikuttaa asenteisiin eri tavoin. Lisäksi poistettiin vaatimus suomenkielisten oppilaiden pakollisesta ruotsinkielen kokeesta ylioppilaskirjoituksissa. Tästäkin asiasta keskusteltiin paljon julkisuudessa. Viime aikoina on keskusteltu vilkkaasti kuntauudistuksen seurauksista ruotsinkieliselle kuntarakenteelle. Kansainvälisesti liittyminen Euroopan Unioniin ja keskustelu globalisaation vaikutuksista ovat voineet vaikuttaa asenteisiin ruotsinkielen asemasta Suomessa sekä suomenruotsalaisten kokemukseen identiteetistään sekä kielellisestä ja kulttuurisesta tilanteestaan.

4. Suomenruotsalaisuuden yleinen tilanne

Folktingetin kyselytutkimuksen ensimmäiset kysymykset koskivat suomenruotsalaisuuden yleistä tilannetta. Kun kysyttiin kantaa siihen, onko tärkeää, että Suomi on virallisesti kaksikielinen, oli asennoituminen yksiselitteisen selvä. Peräti 99 % vastaajista katsoi, että Suomen virallinen kaksikielisyys on tärkeä asia. Tässä ei ole mitään eroja alueiden, ikäryhmien tai sukupuolten välillä. Tulosta voidaan verrata Allardtin tutkimuksen tuloksiin, joiden perusteella 70 % suomenkielisistä piti ruotsinkieltä olennaisena osana suomalaista yhteiskuntaa ja 73 % katsoi, että olisi vahingollista, jos ruotsinkieli häviäisi (Allardt 2000, 56–57). On selvää, että tuki maamme viralliselle kaksikielisyydelle on voimakasta. Tämä tuli esiin myös presidentinvaalikampanjassa 2006, jossa kaikki ehdokkaat perussuomalaisten Timo Soinia lukuun ottamatta olivat selkeästi maamme kaksikielisyyden puolesta.

Vastaukset myös toiseen kysymykseen ruotsinkielen tärkeydestä henkilökohtaisella tasolla korostavat äidinkielen merkitystä ihmisille. Peräti 96 % vastaajista katsoi, että ruotsinkieli on tärkeä tai melko tärkeä.

Taulukko 4.1 Miten tärkeä ruotsinkieli on sinulle henkilökohtaisesti?

	N	%
1. hyvin tärkeä	622	76
2. melko tärkeä	162	20
3. käytännöllinen ja hyvä olemassa mutta ei niin tärkeä	34	4
4. ei koske sinua henkilökohtaisesti	2	0
Yhteensä	820	100

Tarkasteltaessa taustamuuttujia voidaan havaita varsin selviä eroja. Kieli on tärkeämpi tekijä ruotsinkielisille Pohjanmaalla kuin Helsingin seudulla. Kielen merkitys on selvästi suurempi naisille kuin miehille. 75 % naisista katsoi, että kieli on hyvin tärkeä asia heille henkilökohtaisesti, kun miesten kohdalla luku oli 65 %. Sama suuntaus oli nähtävillä myös Allardtin tutkimuksessa (Allardt 2000, 58). Toisaalta ei, mielenkiintoista kyllä, voida havaita mainittavaa eroa ikäryhmien välillä. Tässä yhteydessä ei saada tukea sille usein toistetulle väitteelle, että suomenruotsalaiset nuoret eivät arvosta ruotsinkieltä. Sen

sijaan tutkimuksen myöhemmistä kysymyksistä ilmenee, että nuorten joukossa on suurempi avoimuus kielen vaihtoon. Allardt sitä vastoin havaitsi, että suomenkieliset nuoret ikäryhmässä 15–24 vähemmässä määrin katsoivat ruotsinkielen olevan olennainen osa suomalaista yhteiskuntaa (Allardt 2000, 59).

Suomenruotsalaisten nuorten kielellinen tietoisuus on tullut esiin myös muissa tuoreissa tutkimuksissa. Bengtsson & Grönlund totesivat suomenruotsalaisen identiteetin olevan voimakkain ikäryhmässä 18–25 (Bengtsson & Grönlund 2005, 134). Tutkimuksessaan suomenruotsalaisten koululaisten elämänarvoista ja uskonkäsitteistä Maria Klingenberg ei löytänyt tukea ajatukselle koululaisten jatkuvasta suomalaistumisesta ruotsinkielisissä kouluissa (Klingenberg 2005, 51–55).

Miten vastaajat kokisivat tilanteensa, mikäli ruotsinkieli häviäisi maastamme? Tässäkin tulos oli yksiselitteisen selkeä. Vain 5 % vastaajista katsoi, ettei sillä olisi kovin suurta merkitystä.

Taulukko 4.2 Jos ruotsinkieli häviäisi Suomesta

	N	%
1. et enää viihtyisi kotimaassasi	283	35
2. se olisi surullista	487	59
3. sillä ei olisi kovin suurta merkitystä	42	5
Ei vastausta	8	1
Yhteensä	820	100

Taustamuuttujia tarkasteltaessa on selvää, että viihtyvyys vähenisi huomattavasti ruotsinkielisellä Pohjanmaalla, ja alttius muuttaa Ruotsiin saattaisi lisääntyä. Sitä vastoin Helsingin seudulla viihtyvyys ei vähenisi samassa mitassa, sillä kaksikielisyys on siellä tavallisempaa. Sukupuolten osalta ei ilmene eroja. Vanhimpien ikäryhmien osalta 51 vuodesta ylöspäin vaikutus viihtyvyyteen ei ole niin voimakas. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että siinä vaiheessa ollaan jo hyvin juurtuneita maahan, ja sosiaalinen verkosto on toimiva.

Mitä sitten merkitsee olla suomenruotsalainen? Kyselytutkimuksessa vastaajien piti ottaa kantaa siihen, miten omaleimainen ruotsinkielinen kulttuuri on suhteessa suomenkieliseen.

Taulukko 4.3 Suomenruotsalaisuus merkitsee sinulle

	N	%
1. kuulumista omaan kulttuuriin joka eroaa suomenkielisestä	138	17
2. kuulumista omaan kulttuuriin, mutta myös suomalaisena olemista muiden joukossa	676	82
Ei vastausta	6	1
Yhteensä	820	100

Pohjanmaalla ja naisten joukossa oli voimakkaampi tuki ajatukselle, että ruotsinkielinen kulttuuri on omanlaisensa kulttuuri, joka eroaa suomenkielisestä kulttuurista. Ikämuuttujaa tarkasteltaessa nuorimmassa ikäryhmässä (18–20) on kulttuuriin kuulumisen vielä jokseenkin epävarmasti tunnistettavaa, kun taas vanhimmat painottavat ruotsinkielisen kulttuurin merkitystä.

Peräti 82 % vastaajista ottaa siis kantaa sen puolesta, että ruotsinkielisellä kulttuurilla on omat erityispiirteensä, ja se on samalla osa kansallista kulttuuria kokonaisuudessaan. Itse asiassa on silmiinpistävä selkeää, miten voimakkaasti suomenruotsalaiset kokevat olevansa suomalaisia, seikka, joka myöhemmin käy ilmi suhteessa ruotsinmaalaiseen kulttuuriin. Tässä ei ole mitään todellisia taustamuuttujien mukaisia eroja alueiden, ikäryhmien tai sukupuolten välillä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että suomenruotsalaiset painottavat vahvasti maan virallisen kaksikielisyyden merkitystä ja näkevät myös hyvin tärkeänä vaalia omaa kieltään henkilökohtaisella tasolla. Alueellisista eroista puhuttaessa kieli on tärkeämpi viihtyvyyden tekijä Pohjanmaalla, jossa myös ollaan vahvemmin sitä mieltä, että ruotsinkielinen kulttuuri on oma kulttuurinsa. Selvä enemmistö suomenruotsalaisista katsoo elävänsä kahdessa kulttuurissa, suomenruotsalaisessa ja kansallisessa.

5. Ruotsinkielen suhde suomeen

Suomenruotsalaisille on hyvin tärkeää, että maamme on virallisesti kaksikielinen, ja he katsovat, että ruotsinkielen häviäminen olisi maallemme vahingollista. Tästä näkökulmasta suhde enemmistökieli suomeen tulee mielenkiintoiseksi. Miten suomenkieli koetaan suhteessa ruotsiin? Millainen on valmius käyttää omaa kieltään kanssakäymisessä suomenkielisten ja viranomaisten kanssa? Ja miten tärkeänä pidetään sitä, että poliisin tai terveydenhoidon yhteydessä palvellaan äidinkielellä?

Aikaisemmissa tutkimuksissa on saatu selville, että suunnilleen kolmasosa suomenruotsalaisista nuorista pitää itseään kaksikielisinä (Klingenberg 2005, 52). Jos taas kysytään, miten hyvin suomenruotsalaiset katsovat osaavansa suomea, useat barometritutkimukset osoittavat, että 45 % katsoo osaavansa suomea täydellisesti tai lähes täydellisesti ja 25 %:lla on tyydyttävä taito (Barometern 2002–2005).

Taulukko 5.1 Suomenkieli on sinulle

	N	%
1. kieli joka tuntuu vieraalta	76	9
2. kieli siinä kuin muutkin	461	56
3. äidinkielen vertainen kieli	261	32
Ei vastausta	22	3
Yhteensä	820	100

Folktingetin kyselytutkimuksessa kysymys siis esitettiin hieman eri tavalla. Suomea vieraana kielenä pitävien osuus suomenruotsalaisista on melko pieni, kun ajatellaan vanhempaa väestöä, jolla ei ole ollut mahdollisuutta oppia suomea. Yllättävämpää on, että myös nuoret ovat tässä ryhmässä ylliedustettuja. Tämä koskee erityisesti eräitä Pohjanmaan kuntia. Helsingin seudulla ei samassa mitassa pidetä suomenkieltä vieraana, toisin kuin Pohjanmaalla. Uudellamaalla prosenttiosuus on samalla tasolla kuin vastaajien määrä, samoin Turunmaalla.

Hieman yli puolet kaikista vastaajista kuvasi suomea kieleksi muiden joukossa. Tässä ei ole mitään mainittavia taustamuuttujien mukaisia eroja ikäryhmien tai sukupuolten välillä, mutta Pohjanmaalla tämä vaihtoehto on suosituampi kuin muilla alueilla.

Ei ole yllättävää, että kaksikielisiä henkilöitä siinä merkityksessä, että suomi on henkilölle kuin äidinkieli on prosentuaalisesti eniten pääkaupunkiseudulla, ja Pohjanmaalla heitä on selvästi vähemmän. Muun Suomen, muun Uudenmaan ja Turunmaan osalta lukemat vastaavat vastaajien prosenttiosuuksia, kun taas muualla Suomessa kaksikielisten osuus on hieman suurempi kuin mitä otannan perusteella voisi olettaa. Erot ovat kylläkin varsin mitättömät. Miehet luonnehtivat itseään kaksikielisiksi hieman useammin, ja ikäryhmistä vanhimpien joukossa on selvästi vähemmän kaksikielisiä kuin heidän prosenttiosuutensa edellyttäisi.

Allardtin tutkimus osoitti, että enemmistö suomenruotsalaisista puhuu suomea suomenkielisten kanssa. Peräti 64 % suomenruotsalaisista sanoi aivan varmasti tai melko varmasti vaihtavansa suomeen, jos seurassa on yksi suomenkielinen (Allardt 2000, 55). Barometritutkimuksessa 2005 60 % sanoi vaihtavansa kielen suomeksi, jos seurassa on yksi suomenkielinen. Pääkaupunkiseudulla osuus on peräti 83 %, kun se Pohjanmaalla on 47 % (Barometern 05). Tässä tutkimuksessa etsittiin vastausta kysymykseen, miten tavallista on, että suomenruotsalaiset aloittavat keskustelun äidinkielellään kaupungilla ja viranomaisten kanssa.

Taulukko 5.2 Aloittaisitko keskustelun ruotsiksi, jos liikkuisit kaupungilla Helsingissä?

	N	%
Yleensä	430	52
Tuskin	385	47
Ei vastausta	5	1
Yhteensä	820	100

Alueelliset erot ovat silmiinpistävät. Helsingin seudulla asuvista vain joka kolmas aloittaa yleensä keskustelun ruotsiksi Helsingissä, kun kaksi kolmesta pohjanmaalaisesta tekee niin. Turunmaalla joka toinen aloittaa ruotsiksi, kun muun Uudenmaan osalta niukka enemmistö toimii näin. Vastauksissa kuvastuvat alueiden täysin erilaiset kieliolosuhteet, mutta myös se, että ruotsinkieli on vakavasti taantumassa Helsingin katukuvassa, minkä myös aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet. Naiset aloittavat keskustelun ruotsiksi huomattavasti useammin kuin miehet. Keskustelun aloittaminen ruotsiksi on myös tavallisempaa vanhemmissa ikäryhmissä (56–70), kun taas kaikkein nuorimmat (18–20) tuntuvat pidättyvän ruotsin käytöstä kaupungilla Helsingissä.

Suomenruotsalaiset edellyttävät huomattavasti parempaa kielitaitoa viranomaisilta kuin helsinkiläisiltä kadunmiehiltä. Tämä on luonnollisesti nähtävä uuden kielilain määräysten taustaa vasten sekä lain valmistumisen aikoihin julkisuudessa käydyn keskustelun valossa. 70 % suomenruotsalaisista ilmoittaa, ettei keskustelun aloittaminen ruotsiksi viranomaisten luona ole vaikeaa.

Taulukko 3.3 Tuntuuko vaikealta aloittaa keskustelu ruotsiksi viranomaisen kanssa?

	N	%
Kyllä	239	29
Ei	578	70
Ei vastausta	3	0
Yhteensä	820	100

Alueellisesti vain 14 % pohjanmaalaisista kokee ruotsiksi aloittamisen vaikeaksi viranomaisten kanssa, kun Helsingin seudulla puolestaan vastaava luku on huomattavasti korkeampi (46 %). Asia on vielä vaikeampi muualla Suomessa (57 %). Muualla Uudellamaalla ja Turunmaalla joka kolmas kokee ruotsiksi aloittamisen vaikeaksi (31 % ja 34 %). Sukupuolten ja ikäryhmien välillä ei ole merkittäviä poikkeamia.

Suomenruotsalaisten keskuudessa mielipiteet ovat yksiselitteisen selvät kun on kyse poliisin ja terveydenhoitohenkilökunnan kielitaitovaatimuksista. Peräti 97 % katsoo, että poliisiin täytyy osata ruotsia ja 95 % haluaa terveydenhoitonsa ruotsiksi. Tässä yhteydessä on huomioitava, että kolmasosa vastaajista katsoi, että he osaavat suomea kuin äidinkieltään. Vastaavia selkeitä lukuja on saatu myös muissa tutkimuksissa (ks. esim. Allardt'n tutkimus 2000, 55; Bengtsson & Grönlund 2005, 121). Selitys on varmaankin, että on erityisen tärkeää voida puhua äidinkieltään tilanteissa, joissa pienetkin väärät vivahteet voivat johtaa kauaskantoisiin seurauksiin. Vaikka kielitaito olisikin hyvä, henkilö ei todennäköisesti hallitse näissä yhteyksissä tarvittavaa erikoissanastoa. Näissä tilanteissa juuri identiteettikysymys koetaan erityisen tärkeänä. Eräässä tutkimuksessa ulkosuomalaisten tilanteesta Ruotsissa, Saksassa ja Beneluxmaissa kävi ilmi, että myös kauan ulkomailla asuneiden keskuudessa äidinkielen merkitys kasvoi tilanteissa, jotka liittyivät omaan identiteettiin, kotiin ja ystäviin sekä uskuntoon ja kirkkoon (Helander 2005, 17).

Yhteenvetona voidaan todeta, että jokseenkin kaikki suomenruotsalaiset kokevat tärkeäksi saada terveydenhoitoa ruotsiksi ja saada puhua poliisin kanssa äidinkielellään, vaikka joka kolmas katsoo osaavansa suomea kuin äidinkieltään. Silti halukkuus aloittaa keskustelu ruotsiksi Helsingissä on silmiinpistävän matalalla tasolla sikäläisille ihmisille, kun taas pohjanmaalaiset paljon suuremmassa määrin pitävät kiinni kielestään. Sama suuntaus on näkyvissä suhteessa asioimiseen viranomaisten kanssa. Voidaan kysyä, olemmeko Helsingin seudulla läpikäymässä selkeää kielenvaihtoprosessia, jossa ruotsi on häviämässä julkisissa yhteyksissä, ja siitä on tulossa pelkkä kotikieli.

6. Ruotsinkieli ja perhe

Ruotsinkielen tärkeys tulee esiin henkilökohtaisen tason lisäksi siinä, miten tärkeänä koetaan kielen siirtäminen seuraavalle sukupolvelle.

Taulukko 6.1 Jos lapsesi tai lastenlapsesi valitsisivat suomen kotikieleksi, olisi se sinun mielestäsi

	N	%
1. erittäin valitettavaa	228	28
2. surullista mutta ymmärrettävää	394	48
3. yhdentekevää	104	13
4. luonnollinen ja myönteinen asia	86	10
Ei vastausta	8	1
Yhteensä	820	100

Kolme neljästä suomenruotsalaisesta pitää siis valitettavana tai surullisena sitä, että lapset tai lastenlapset valitsisivat suomen kotikieleksi. Alueellisen jakautuman tutkiminen tuo esiin mielenkiintoisia huomioita. Pohjanmaalla kielen vaihtamista tunnutaan pitävän vähemmän ongelmallisena kuin Helsingin seudulla. Tämä saattaa johtua siitä, että siellä on tavallisempaa, että kotikieleksi näissä tapauksissa tulee ruotsi, varsinkin jos perhe asuu ruotsalaisenemmistöisellä seudulla. Ikäryhmiä tarkasteltaessa näkyy selvästi, että nuorimmat (18–20) ovat yliedustettuina vaihtoehdossa, jonka mukaan kielen vaihtaminen ei ole asia, jolla kannattaa vaivata päätään. Sama koskee ikäryhmää, jossa kysymys on erityisen ajankohtainen, ikäryhmää 31–35. Toisaalta olemme nähneet, että nuoret ovat tietoisia kieli-identiteetistään. Siinä tapauksessa tulos voidaan tulkita vapaamielisyyden osoitukseksi kielikysymyksessä, vaikkei henkilö itse harkitse kielen vaihtamista.

Yhä useammat suomenruotsalaiset elävät kaksikielisissä avioliitoissa. Kysyttäessä koetaanko tällaiset avioliitot luonnollisiksi vai uhkana suomenruotsalaisuudelle, selviää, ettei asiaa nähdä erityisen ongelmallisena. Peräti 90 % katsoo, että asia on luonnollinen kaksikielisessä maassa.

Taulukko 6.3 Ovatko kaksikieliset avioliitot mielestäsi

	N	%
1. uhka suomenruotsalaisuudelle	48	6
2. luonnollinen asia kaksikielisessä maassa	741	90
Ei vastausta	21	4
Yhteensä	820	100

Monissa maissa vähemmistöt kokevat että heitä kiusataan ja ahdistellaan. On aivan selvää, ettei tämä ole ajankohtainen ongelma Suomessa. Ainoastaan 5 % haastatelluista koki tullessa kiusatuksi äskettäin, kun taas 66 % ei koskaan ole kokenut tällaista. Kun asiaa tarkastellaan pitemmällä aikavälillä, kokee kylläkin lähes joka kolmas suomenruotsalainen tullessa kiusatuksi. Kaikesta päättäen kehitys on kulkenut kohti suurempaa suvaitsevaisuutta. Tämä voi liittyä siihen, että valtaväestö ei enää näe suomenruotsalaisia uhkana.

Taulukko 6.4 Onko sinua kiusattu tai ahdisteltu siksi, että olet suomenruotsalainen?

	N	%
1. kauan sitten	235	29
2. äskettäin	40	5
3. ei koskaan	543	66
Ei vastausta	2	0
Yhteensä	820	100

Alueittain tarkasteltuna lähes joka toinen on kokenut ahdistelua tai kiusaamista kauan sitten Turunmaalla, kun Helsingin seudulla näin on käynyt joka kolmannelle ja Pohjanmaalla joka neljännelle. Tuorempaa ahdistelua on tapahtunut selvästi eniten Turunmaalla ja muualla Suomessa, mutta Pohjanmaalla ja Helsingin seudulla tällaista ei ole koettu samassa mitassa. Pohjanmaan osalta selitys löytyy monista homogeenisista ruotsinkielisistä alueista. Helsingin seudulla taas ruotsia ei käytetä yhtä paljon, eikä kiusaamista siksi tapahdu samassa mitassa.

Ruotsinkielen asemaa perheen sisällä ei koeta ongelmana suomenruotsalaisten keskuudessa. Kaksikielisiä avioliittoja pidetään luonnollisina kaksikielisessä maassa. Kolme neljästä suomenruotsalaisesta pitää kuitenkin hyvin valitettavana tai surullisena, jos lapset tai lastenlapset vaihtavat kieltä. Tämä liittyy tietenkin siihen suureen arvostukseen, jota maan kaksikielisyys nauttii sekä kansallisesti että henkilökohtaisesti. Se että Helsingin seudulla ollaan huolestuneempia kielen vaihtamisesta kuin Pohjanmaalla liittyy varmaankin siihen, että siellä ongelmat ovat ajankohtaisempia ja seuraukset näkyvämpiä.

7. Ruotsinkielinen kulttuuri

Kyselytutkimuksen lopussa kysyttiin ruotsinkielisestä kulttuurista Suomessa yleensä. Mielenkiintoinen kysymys koskee sitä, missä määrin suomenruotsalaiset ovat valmiit tekemään jotain ruotsinkielisen ja ruotsinkielisen kulttuurin säilymisen puolesta.

Taulukko 7.1 Jotta ruotsinkieli ja ruotsinkielinen kulttuuri säilyisivät Suomessa, oletko valmis

	N	%
1. tekemään paljon työtä	225	27
2. tekemään vähän työtä	528	64
3. asia ei kiinnosta minua	66	8
Ei vastausta	1	0
Yhteensä	820	100

Yli 90 % suomenruotsalaisista on siis valmiita tekemään jotain kielensä ja kulttuurinsa säilymisen puolesta. Alueellisesti katsoen kiinnostus toimintaan on paljon suurempi Pohjanmaalla kuin Helsingissä ja pienempi muualla Uudellamaalla ja muualla Suomessa. Myös tässä kohdassa miehet ovat vähemmän kiinnostuneita kuin naiset. Sama koskee nuorimpia vastaajia.

Ståhlberg on osoittanut tutkimuksessaan, että aktiivisimmat ruotsinkielisen kulttuurin kuluttajat eivät kielellisesti kuulu kaikkein ”ruotsinkielisimpään” ryhmään, joka koostuu yksikielisistä suomenruotsalaisista. Sen sijaan nämä ovat henkilöitä, jotka kielitaitonsa puolesta lasketaan kaksikielisiksi, mutta joilla on selkeä suomenruotsalainen identiteetti (Ståhlberg 1995). Tässä tutkimuksessa ilmeni, että yhdeksän kymmenestä niistä, joiden suomenkielen taito on äidinkielen luokkaa, oli valmis tekemään paljon tai ”vähän” ruotsinkielisen ja ruotsinkielisen kulttuurin säilymisen puolesta. Tässä kohtaa kiinnostus oli suurinta Helsingin seudulla, mikä saattaa tukea Bengtsson & Grönlundin käsitystä, jonka mukaan on kysymys henkilökohtaisista, koulutuksellisista resursseista (Bengtsson & Grönlund 2005, 94).

Alueelliset jännitteet ruotsinkielisessä Suomessa ovat ajoittain olleet suuria. Tämä koskee esimerkiksi koulutuskysymyksiä, erityisesti viime aikoina opettajakoulutusta. Miten pal-

jon yhteistä esimerkiksi uusimaalaisilla on mielestään pohjanmaalaisien kanssa ja päinvastoin?

Taulukko 7.2 Onko pohjanmaalaisilla ja uusimaalaisilla mielestäsi

	N	%
1. paljon yhteistä	256	31
2. jonkin verran yhteistä	523	64
3. ei mitään yhteistä	26	3
Ei vastausta	15	2
Yhteensä	820	100

Alueellisen jakauman osalta tuloksissa on mielenkiintoisia ja ehkä myös yllättäviä piirteitä. Noin kolmasosa vastaajista Helsingin seudulla, muualla Uudellamaalla ja Pohjanmaalla on sitä mieltä, että pohjanmaalaisilla ja uusimaalaisilla on paljon yhteistä. Turunmaa eroaa selkeästi näistä alueista, sillä siellä vain 17 % on samaa mieltä. Niiden vastaajien joukossa, joiden mielestä näillä kahdella alueella ei ole mitään yhteistä ovat muu Suomi ja Turunmaa kärjessä. Naisten mielestä yhteistä on enemmän kuin miesten mielestä.

Millainen on suomenruotsalaisten suhde suomenkielisyyteen Suomessa ja Ruotsiin?

Taulukko 7.3 Onko sinusta hyväksyttävää, että Suomi suomalaistuu

	N	%
Kyllä	96	12
Ei	706	86
Ei vastausta	18	2
Yhteensä	820	100

Suomen suomalaistumisen hyväksyntä on varsin korkea ottaen huomioon, että 99 % katsoo, että Suomen säilyttäminen virallisesti kaksikielisenä on tärkeää, ja että 96 % on sitä mieltä, että ruotsinkieli on tärkeää tai melko tärkeää heille henkilökohtaisesti. Tässä kohdassa erityisesti miehet ja nuorimmat, siis 18–20-vuotiaat, näkevät suomalaistumisen hyväksyttävänä. Alueellisesti hyväksyntä on suurinta koko Uudellamaalla.

Suomenruotsalaisesta identiteetistä puhuttaessa suomenruotsalaiset pitävät itseään selkeästi suomalaisina, mikä oli myöskin Allardt'n lähtökohtana hänen tutkimuksessaan (Allardt 2000, 46). Kiinnostus Ahvenanmaan tyyppistä autonomiaa kohtaan on lähes olematon. Vain 8 % on tätä mieltä.

Seuraavissa kysymyksissä vastaajien piti ottaa kantaa Ruotsin ja Ruotsin television merkitykseen heidän elämässään.

Taulukko 7.4 Ruotsi ja sen kulttuuri ovat sinulle

	N	%
1. tärkeä osa elämää	258	31
2. mielenkiintoista mutta kaukaista	483	59
3. täysin epäkiinnostavaa	75	9
Ei vastausta	4	0
Yhteensä	820	99

On luonnollista, että Ruotsin kulttuuri kiinnostaa suomenruotsalaisia, sillä sitä kautta kulttuuritarjonta äidinkielellä kasvaa olennaisesti. Vain yksi kymmenestä kokee Ruotsin kulttuurin epäkiinnostavaksi. Taustamuuttujista nähdään, että miehet ovat vähemmän kiinnostuneita kuin naiset, ja nuorimmat ovat aliedustettuja vaihtoehdossa, jonka mukaan Ruotsi olisi tärkeä osa heidän elämäänsä. Tässä yhteydessä mahdollisesti englanninkielisellä nuorisokulttuurilla on suurempi merkitys. Pohjanmaalaisille Ruotsi ja ruotsalainen kulttuuri ovat selvästi tärkeämpiä kuin uusimaalaisille. Tämä liittyy tietenkin mahdollisuuteen seurata ruotsalaista tarjontaa.

Taulukko 7.5 Miten tärkeä Ruotsin televisio on sinulle?

	N	%
1. ei lainkaan tärkeä	171	21
2. melko tärkeä	262	32
3. niin tärkeä että voisin maksaa pienen summan palvelusta	386	47
Ei vastausta	1	0
Yhteensä	820	100

Alueellisesti tarkasteltuna vajaa kymmenesosa pohjanmaalaisista katsoo, että Ruotsin televisio ei ole tärkeä. Vastaavasti Helsingin seudulla ja Turunmaalla näin toteaa joka kolmas.

Pohjanmaalla kaksi kolmesta on valmis maksamaan vähän Ruotsin television näkymisestä, kun vastaava valmius koko Uudellamaalla ja Turunmaalla on yksi kolmesta. Muualla Suomessa prosenttiluku on 40. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning (suomenruotsalaisen yhteiskuntatutkimuksen laitos) julkaisi joulukuussa 2005 tutkimuksen, jonka mukaan 61 % vastaajista oli sitä mieltä, että mahdollisuus katsoa Ruotsin televisiota oli ”välttämätöntä” tai ”tärkeää”, ja toiset 27 % näkivät Ruotsin television ”hyvänä lisänä”. Vaihtoehdot eroavat näissä kyselyissä, mutta tendenssi on sama. Tulokset ovat yhtenevät myös alueellisesti. Pohjanmaan korkeammat luvut johtuvat siitä, että televisio-ohjelmien tarjonta Ruotsista on merkittävästi suurempaa kuin muualla maassa Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Viimeiset kysymykset koskivat suomenruotsalaisten sivistisyhteisyyttä ja kotikieltä. Kysyttäessä onko muuta kuin kieli, joka yhdistäisi kaikki suomenruotsalaiset, vastasi peräti 83 % myöntävästi. Tässä kohdin ei oikeastaan ole alueellisia tai sukupuoleen perustuvia eroja.

Kotikielen osalta käy ilmi, että ruotsilla on vahva asema myös kaksikielissä perheissä. Tässä kohdin on toki huomattava, että haastattelijat välittömästi keskeyttivät keskustelun, ellei vastaaja puhunut moitteetonta ruotsia. Suomenkielellä on todennäköisesti vahvempi asema kaksikielissä perheissä kuin mitä nämä luvut osoittavat.

Taulukko 7.6 Mitä kieltä puhutte enimmäkseen kotona?

	N	%
Ruotsia	690	84
Suomea	130	16
Yhteensä	820	100

Taustamuuttujien mukaan ruotsin puhuminen on tavallisempaa Pohjanmaalla kuin Uudellamaalla. Muualla Suomessa suomenkielellä on vahvempi asema. Sukupuoli tai ikä ei tässä aiheuta suurempia vaihteluita.

Allardtin teesi siitä, että suomenruotsalaisten isänmaa on ensisijaisesti Suomi saa selkeän tuen tässä tutkimuksessa. Vain joka kolmas kokee Ruotsin ja sen kulttuurin tärkeäksi osaksi omaa elämäänsä. Niillä alueilla, jossa Ruotsin television tarjonta on suhteellisen suurta, kiinnostus on selvästi suurempaa kuin muualla, ja ihmiset ovat valmiimpia maksamaan Ruotsin television näkemisestä. Ruotsinkielisen Suomen yhteenkuuluvuuden osalta joka kolmas katsoo, että Pohjanmaalla ja Uudellamaalla on paljon yhteistä. Mikäli ”hieman yhteistä” tulkitaan myönteiseksi kannanotoksi suhteessa kolmanteen vaihtoehtoon ”ei mitään yhteistä”, katsoo peräti 95 % suomenruotsalaisista, että ainakin jotain yhteistä on. Jännitteet, joista joskus näkyy merkkejä ruotsinkielisten alueiden välillä, eivät kaikesta päättäen ole niin vakavia kuin voisi luulla, vaan ovat pikemminkin sisarusten välistä kinastelua. Näin ollen on luonnollista, että yli 90 % suomenruotsalaisista on valmis toimimaan kielensä ja kulttuurinsa puolesta. Kun 16 % vastaajista enimmäkseen puhuu suomea kotona, ei ole yllättävää, että 12 %:n mielestä on hyväksyttävää, että Suomi suomalaistuu. Tämä taas on nähtävä suhteessa siihen, että 99 % pitää Suomen virallista kaksikielisyyttä tärkeänä, ja että 96 % pitää kieltä henkilökohtaisesti itselleen tärkeänä.

8. Yhteenveto ja loppupäätelmät

Analysoidussa tutkimuksessa on sekä rauhoittavia että huolestuttavia piirteitä. Ruotsinkielisiin järjestöihin ja laitoksiin aikanaan tehdyt satsaukset ovat osoittautuneet hyviksi investoinneiksi, kun on ollut kyse Suomen kaksikielisyyden säilyttämisestä. Meillä on tänä päivänä varsin kattava verkosto ruotsinkielisiä koulutuslaitoksia kaikilla tasoilla. Ruotsinkielinen mediatarjonta on rikasta ja monipuolista. Suomessa on vahvoja laitoksia, jotka kykenevät ylläpitämään ruotsinkieltä ja ruotsinkielistä kulttuuria. Yleinen mielipide on selvästi myönteinen ruotsinkielen säilyttämisen suhteen, mikä käy ilmi poliitisten puolueiden kannanotoissa ja näkyi myös presidentinvaalissa 2006. Ruotsinkielinen väestö ei koe itseään kiusatuksi tai ahdistelluksi suomenkielisten taholta.

Kun analysoidaan tarkemmin, miten suomenruotsalaiset itse kokevat identiteettinsä, havaitaan selvästi myönteisiä piirteitä. Suomenruotsalaisten mielestä on erittäin tärkeää, että maa pysyy kaksikielisenä. Myös henkilökohtaisella tasolla peräti 96 % vastaajista näkee ruotsinkielen tärkeänä. Vaikka joka kolmas suomenruotsalainen pitää itseään kaksikielisenä, käytännöllisesti katsoen kaikki haluavat palveluita äidinkielellään. Yli 90 % on valmis tekemään ainakin ”vähän” ruotsinkielen ja ruotsinkielisen kulttuurin puolesta. Alueelliset erot eivät sittenkään ole niin voimakkaat kuin joskus vaikuttaa, sillä peräti 95 %:n mielestä pohjanmaalaisilla ja uusimaalaisilla on ainakin jotain yhteistä.

Kun tarkastellaan suomenruotsalaisten suhdetta suomenkieliseen kulttuuriin ja ruotsinmaalaiseen kulttuuriin käy selvästi ilmi, että suomenruotsalaisilla on omasta mielestään oma kulttuuri, mutta samalla korostetaan, että se on osa suomalaista kulttuuria. Allardt-in teesi että suomenruotsalaisten isänmaa on ensisijaisesti Suomi saa selkeän tuen tässä tutkimuksessa. Ruotsalainen kulttuuritarjonta, jota muun muassa televisio välittää, nähdään mielenkiintoisena, mutta enemmistö suomenruotsalaisista kokee sen kuitenkin kaukaisena.

Ruotsinkielisessä Suomessa on luonnollisesti alueiden välisiä eroja. Pohjanmaa on selvästi alue, jossa ruotsinkieli ja ruotsinkielinen kulttuuri ovat vahvimmillaan. Kaksikielisiä on vähemmän, ja suomenkieli koetaan vieraammaksi kuin muilla ruotsinkielisillä tai kaksikielisillä alueilla. Ihmiset ovat valmiimpia toimimaan kielen ja kulttuurin säilyttämiseksi. Tässä asiassa myös Helsinki on samalla tasolla, mikä selittyy henkilökohtaisilla, koulutuksellisilla resursseilla. Pohjanmaalaiset aloittavat keskustelun Hel-

singissä useammin ruotsiksi, ja vain 14 % katsoo, että ruotsiksi aloittaminen on vaikeaa viranomaisen luona. Kielikysymyksessä on kuitenkin tiettyä tiedostamattomuutta Pohjanmaan osalta. Kielen vaihtaminen koetaan vähemmän ongelmalliseksi kuin Etelä-Suomessa, luultavasti siksi, että useammin kuin Etelä-Suomessa pääkieleksi tulee ruotsi. Kiusaaminen ja ahdistelu eivät ole ajankohtainen ongelma Suomessa, vaikkakin suomenruotsalaiset Turunmaalla ja muualla Suomessa kärsivät kiusaamisesta useammin kuin muilla alueilla. Turunmaan osalta oletettavasti Turun kieli-ilmasto on ratkaisevassa asemassa.

Sukupuolijakaumaa tarkasteltaessa naiset ovat selvästi kiinnostuneempia ruotsinkielen ja ruotsinkielisen kulttuurin säilyttämisestä, ja heillä on myös suurempi valmius käyttää kieltään kaupungilla ja viranomaiskontakteissa. He ovat myös valmiimpia toimimaan kielensä ja kulttuurinsa puolesta, ja he katsovat, että kieli ja kulttuuri tulee välittää lapsille. Miehet pitävät itseään useammin kaksikielisinä ja suhtautuvat hyväksyvämmiin ajatukseen maamme suomalaistumisesta.

Ikämuuttujan osalta voi havaita, että vanhemmat suomenruotsalaiset aloittavat useammin keskustelun ruotsiksi kaupungilla tai viranomaisten kanssa. He eivät koe, että suomalaistuminen vaikuttaisi kovin paljoa heidän viihtyvyyteensä, sillä heillä on hyvin rakennetut sosiaaliset verkostonsa. Nuorten mielestä ruotsinkieli ja ruotsinkielinen kulttuuri ovat tärkeitä, mutta he suhtautuvat suomenkieleen hyväksyvämmiin ja kokevat suuremmissa määrin, että kielen vaihtaminen ei ole kovin tärkeä asia. Tämä voidaan tulkitta vapaamielisyyden osoitukseksi kielikysymyksessä varsinkin ajatellen englanninkielen vahvaa asemaa nuorisokulttuurissa. Tätä taustaa vasten on myös ymmärrettävää, että Ruotsin kulttuuria ei pidetä niin tärkeänä kuin muissa ikäryhmissä.

Sata vuotta sitten, vuonna 1906, 100 000 ihmistä vaihtoi nimeä ja kieltä Snellmanin 100-vuotisjuhlien yhteydessä. On syytä kysyä, onko vastaava kielenvaihtokysymys ajankohtainen 100 vuotta myöhemmin. Tilanne vaikuttaa vakaalta eikä lainkaan huolestuttavalta. Muistutettakoon siitä tosiasia, että käytännöllisesti katsoen kaikki suomenruotsalaiset pitävät Suomen kaksikielisyyttä tärkeänä. Kieli on tärkeä asia myös henkilökohtaisella tasolla, ja vaatimus ruotsinkielisistä palveluista jaetaan yleisesti.

Syvempi analyysi tosin paljastaa, ettei kysymys ole turha. Analyysissään suomenkielisten asenteista ruotsinkielisiin Erik Allardt toteaa, että monessa suhteessa suurimmat uhat suomenruotsalaisia kohtaan johtuvat heistä itsestään. Kun kerran suomenkielinen enem-

mistö toivoo, että ruotsinkieli ja ruotsinkielinen kulttuuri säilyisivät, olisi kohtuullista, että ruotsinkieliset myös toimisivat tämän toiveen mukaisesti. Allardt toteaa edelleen, että suomenruotsalaisten taipumus aloittaa keskustelu suomeksi, jos paikalla on yksikin suomenkielinen on epäkohteliasta suomenkielisiä kohtaan ja köyhdyttää pitemmällä tähtäimellä ruotsinkieltä. Mikäli ruotsia käytetään vain kotona ja joillakin harvoilla elämänaalueilla, jää kieli ja kielenkäyttö helposti kehittymättömäksi. Psykologisesti katsoen tämä voi johtaa siihen, että suomenruotsalaiset alkavat pitää itseään toisen luokan kansalaisina (Allardt 2000, 75).

Ruotsinkielisen kielilautakunnan (Svenska språknämnden) ehdotuksessa toimintaohjelmaksi ruotsinkielen puolesta Suomessa Marika Tandefelt on painottanut sen seikan merkitystä, että ruotsi pysyisi kaikilla aloilla yhteiskunnallisesti täysipainoisena kielenä. Tämä edellyttää, että ruotsia käytetään oikeuslaitoksessa, politiikassa, opetuksessa, medioissa, uskonnollisissa yhteyksissä, kulttuurielämässä sekä erilaisissa kansalaisjärjestöissä, kansanliikkeissä ja järjestötoiminnassa. Toimintaohjelmaan sisältyy joukko toimenpideehdotuksia koskien perhettä, koulua, opiskelua, julkista sektoria, yritysmaailmaa, kustantajia, mediaa sekä vapaa-aikaa (Tandefelt 2003).

Tässä esitelyjen tulosten valossa voidaan todeta, että Allardt'n esiin nostama problemaatiikka on edelleen ajankohtainen. Suurimmat uhat suomenruotsalaisia kohtaan nousevat heidän omasta keskuudestaan. Mikäli pidetään tärkeänä, että Suomi pysyy kaksikielisenä, ja jos ruotsinkieli on henkilökohtaisella tasolla tärkeä, pitää tämän tietenkin näkyä arkielämässä. Ei riitä, että on sitä mieltä, että suomenruotsalaiset tarvitsevat palveluita äidinkielellään. Niitä pitää myös käyttää.

Jos ruotsinkieli häviää Helsingin katukuvasta, jos julkiset keskustelut käydään vain suomeksi heti kun edes yksi suomenkielinen on läsnä, jos akateeminen koulutus ja tutkimus yhä enenevässä määrin tapahtuvat englanniksi, jos viranomaiset päättävät, että äärimmäisen harvat todella haluavat palvelua ruotsiksi, niin silloin tuskin pitemmällä tähtäimellä voidaan ylläpitää virallisesti kaksikielistä Suomea. Tällä hetkellä ei ole näköpiirissä merkkejä sellaisesta konkreettisesta kienvaihtoprosessista, joka koettiin vuosisata sitten. Silti on oikeutettua kysyä, eikö ole käynnissä tiedostamaton kienvaihtoprosessi, jonka seuraukset pitemmällä aikavälillä saattavat muodostua aivan toisenlaisiksi kuin mitä ruotsin- ja suomenkieliset tänä päivänä toivoisivat. Ruotsinkieli menettää alueen toisen sa jälkeen ja kuihtuu vähemmistökieleksi, jota käytetään kodin seinien sisäpuolella ja tiettyissä täysin ruotsinkielisissä yhteyksissä. Siksi tulisi huolehtia siitä, että vahva vakuuttu-

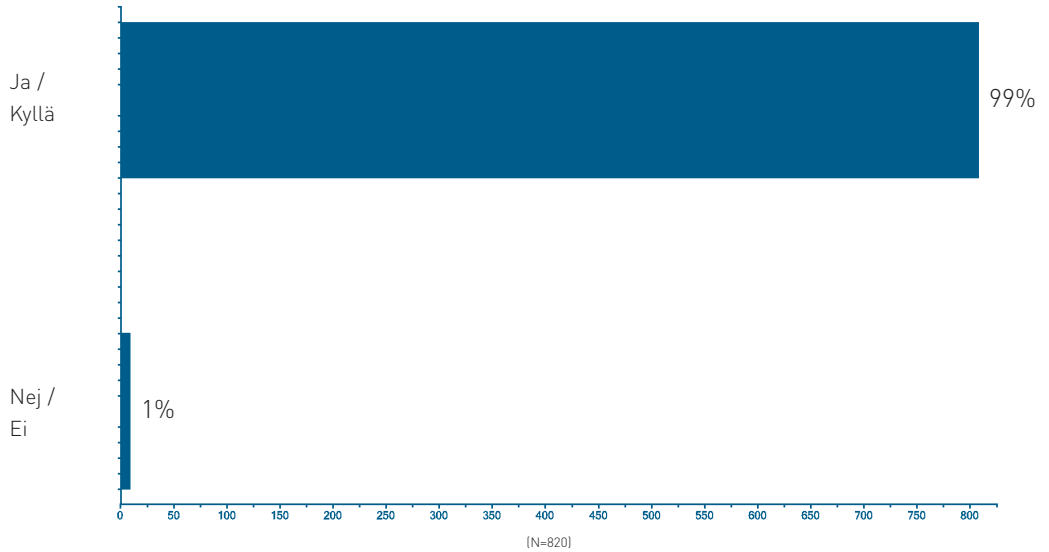
neisuus ruotsinkielen merkityksestä näkyisi konkreettisissa toimissa. Tiedostamatonkin kielenvaihtoprosessi saattaa johtaa samoihin seurauksiin kuin tarkoituksellinen prosessi vuosisata sitten.

Viitteet

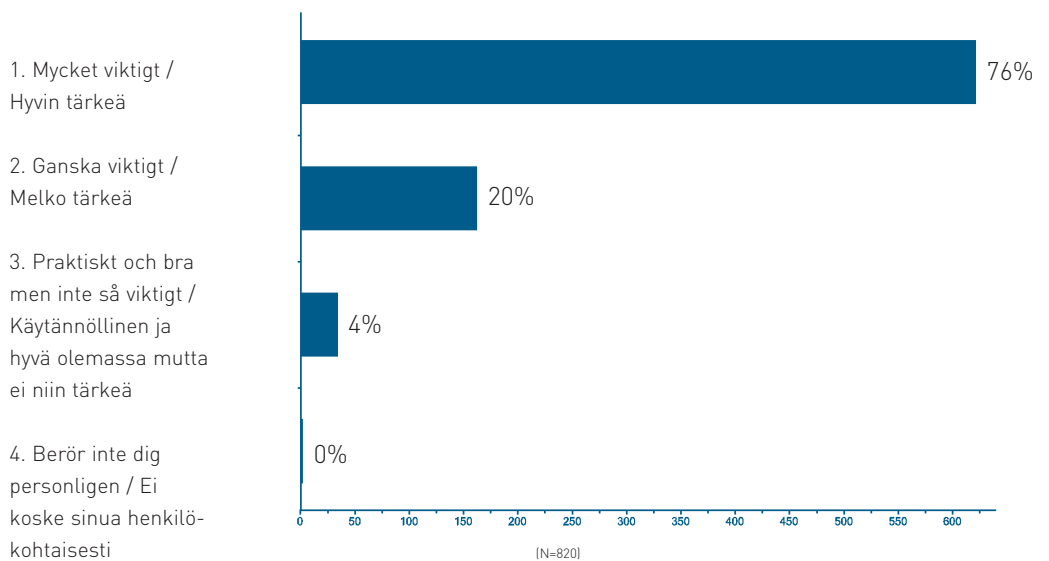
- Allardt, E. (2000). *Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa*. En attitydundersökning om det svenska i Finland. Suomalaisia asenteita ruotsin kieleen Suomessa. Finlandssvensk rapport nr 35. Helsingfors.
- Barometern – Opinioner och trender i Svenskfinland*. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Åbo Akademi. Vasa 2002–2005.
- Bengtsson, Å. & Grönlund, K. (red.). (2005). *Den finlandssvenska väljaren*. Samforsk. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Vasa.
- Björkstrand, G. (1980). *Den finlandssvenska folkhögskolan och allmogemobiliseringen*. Kyrkohistoriska arkivet vid Åbo Akademi. Meddelanden 10. Åbo.
- Helander, E. (red.). (2005). *Matkalla maailmankansalaiseksi. Kirkon ulkosuomalaistyö 2000-luvun alussa*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 93. Tampere.
- Klingenberg, M. (2005). *Kristen på mitt eget, personliga sätt. En undersökning av finlandssvenska skolungdomars livsvärden och trosföreställningar*. Skrifter i praktisk teologi vid Åbo Akademi nr 46. Åbo.
- Ståhlberg, K. (1995). ”Den finlandssvenska identitetens variationer”, i Ståhlberg (red.) *Finlandssvensk identitet och kultur*. Meddelanden från Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Ser. A:441. Åbo.
- Tandefelt, M. (2003). *Tänk om... Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland*. Forskningscentralen för de inhemska språken 2003. Helsingfors.

Resultaten av undersökningen
Tutkimuksen tulokset

1. Tycker du att det är viktigt att Finland är officiellt tvåspråkigt? / Onko tärkeä että Suomi on virallisesti kaksikielinen?

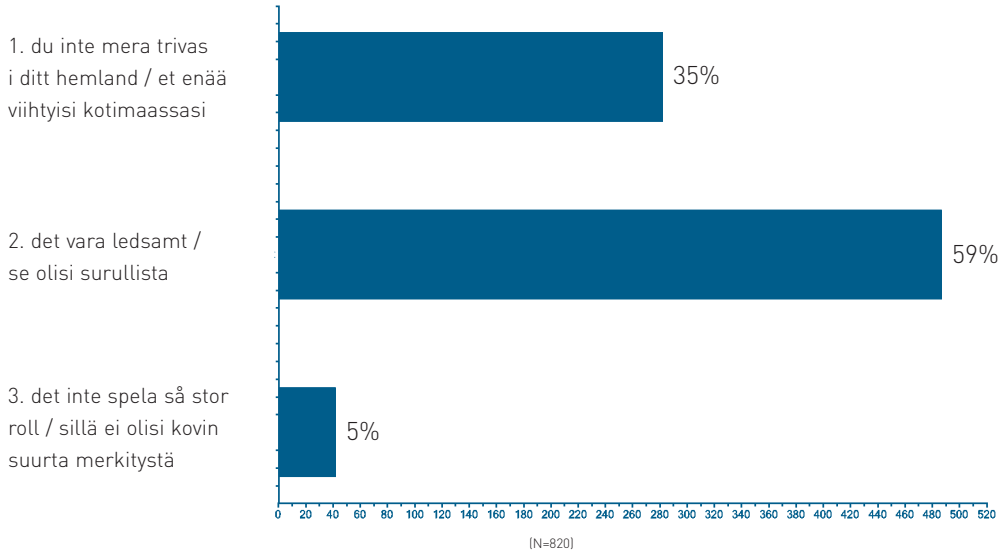

2. Hur viktigt är det svenska språket för dig personligen? / Miten tärkeä ruotsinkieli on sinulle henkilökohtaisesti?

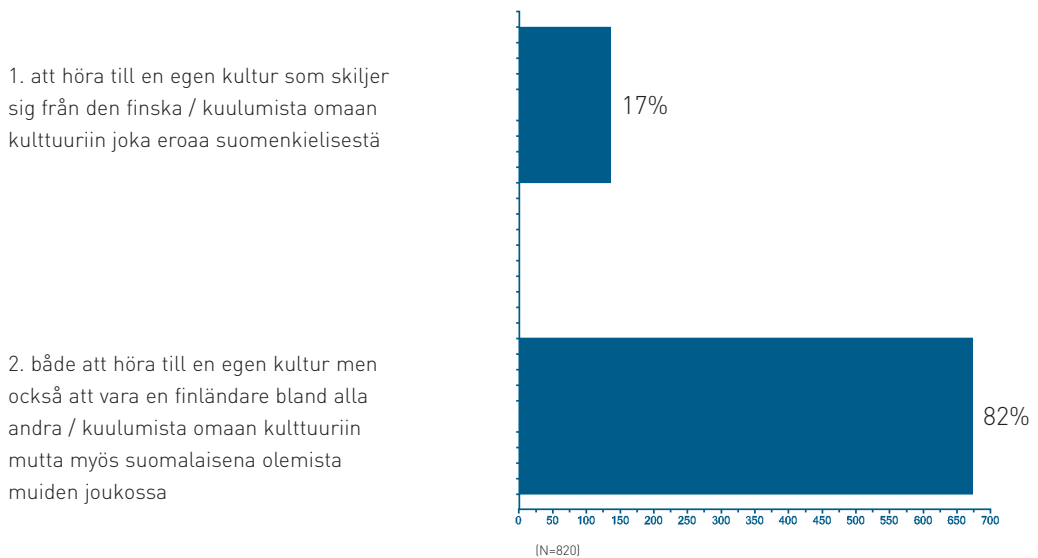

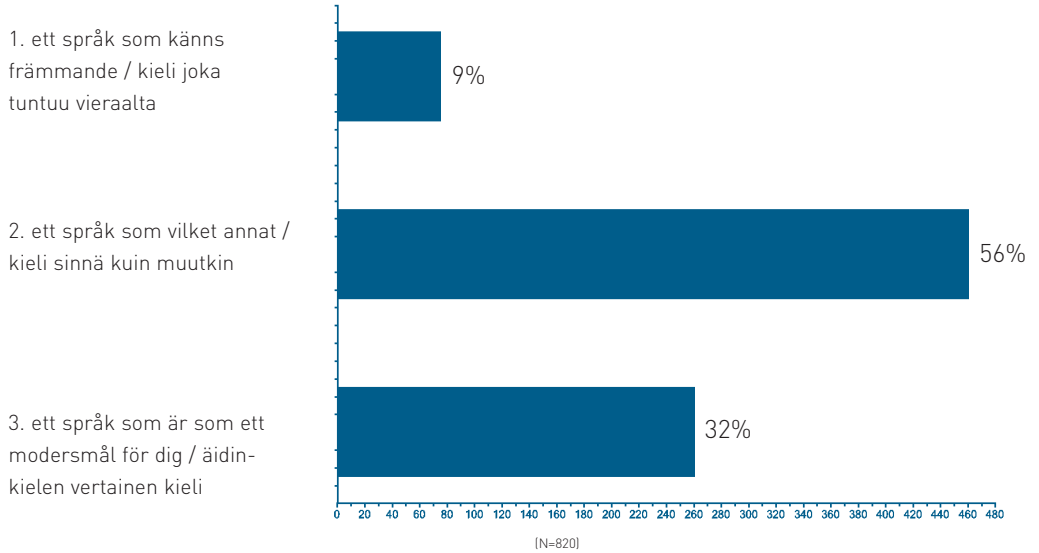
3. Om svenskan skulle försvinna från Finland skulle / Jos ruotsinkieli häviäisi Suomesta

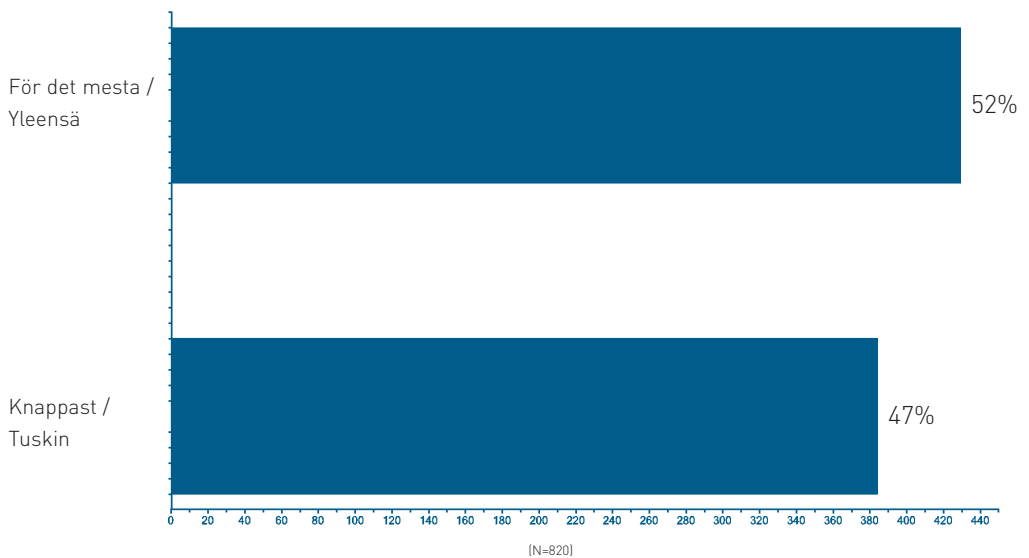
4. Att vara finlandssvensk betyder för dig / Suomenruotsalaisuus merkitsee sinulle

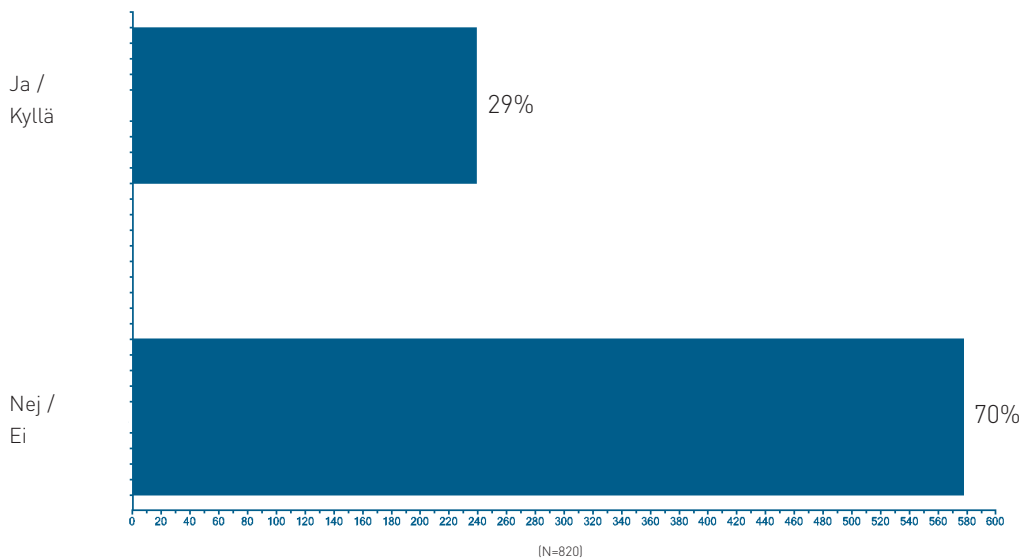
5. Finskan är för dig / Suomenkieli on sinulle

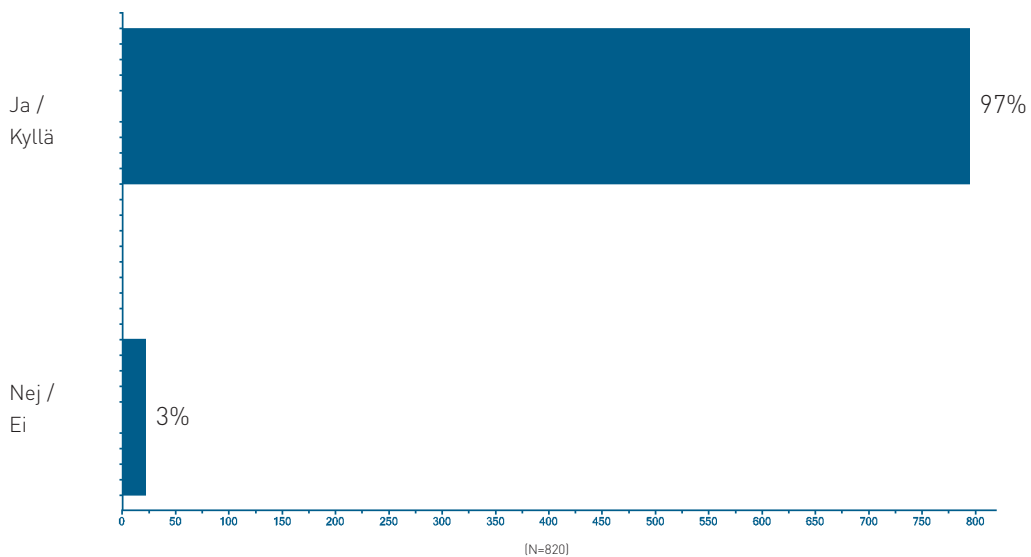
6. Skulle du inleda på svenska om du rörde dig på stan i Helsingfors / Aloittaisitko keskustelun ruotsiksi, jos liikkuisit kaupungilla Helsingissä?

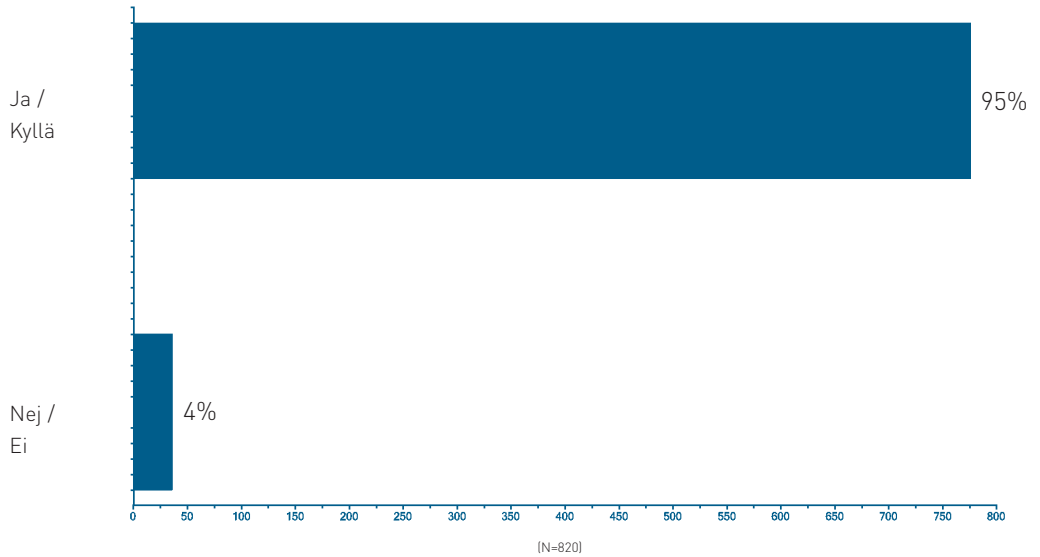
7. Känns det svårt att inleda på svenska hos en myndighet? / Tuntuuko vaikealta aloittaa keskustelu ruotsiksi viranomaisen kanssa?

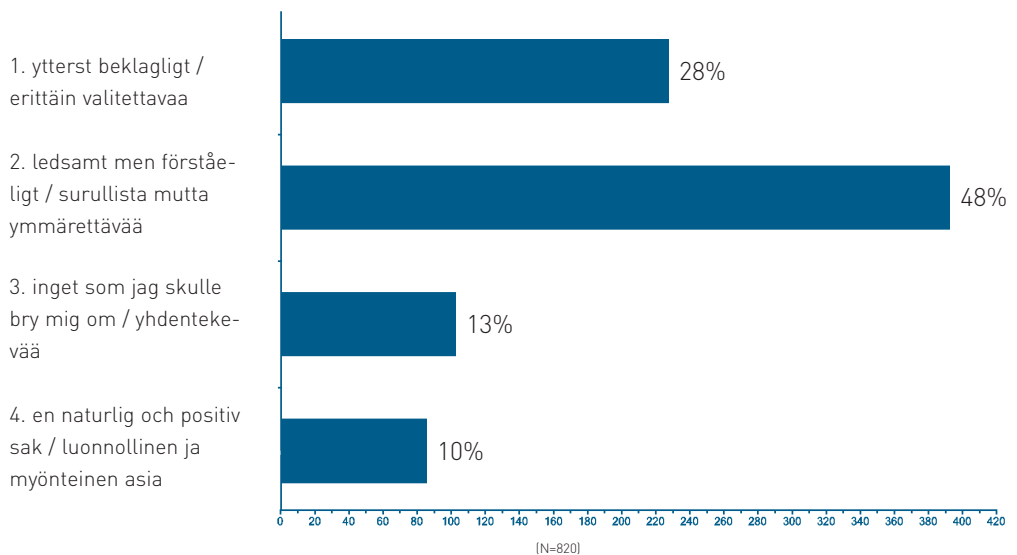
8. Tycker du att polisen skall kunna svenska? / Tuleeko poliisien mielestäsi osata ruotsia?

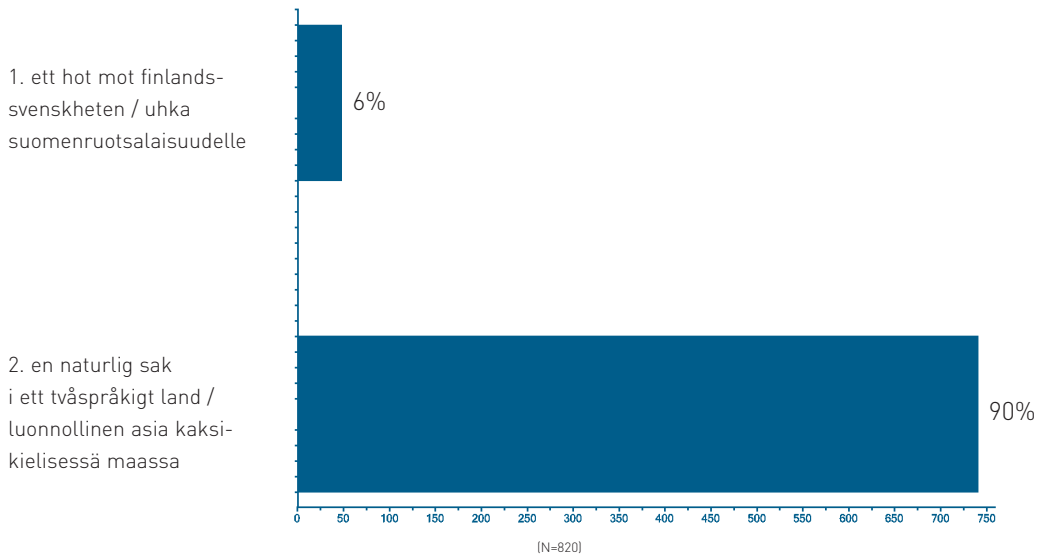
9. Är det viktigt att få hälsovård på svenska? / Onko tärkeää saada terveyspalveluja ruotsin kielellä?

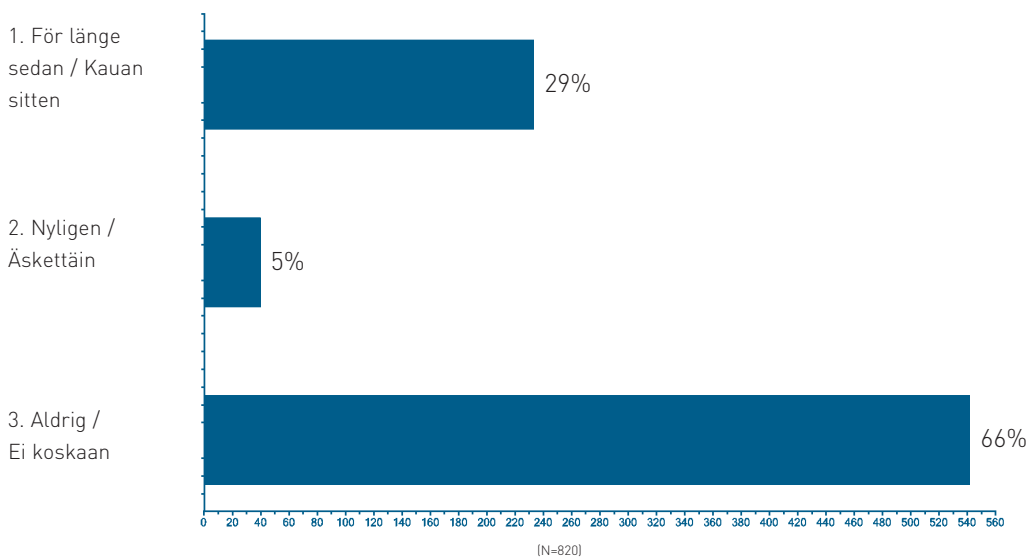
10. Om dina barn eller barnbarn skulle välja finska som sitt hemspråk skulle du tycka att detta var / Jos lapsesi tai lastenlapsesi valitsisivat suomen kotikieleksi, olisi se sinun mielestäsi

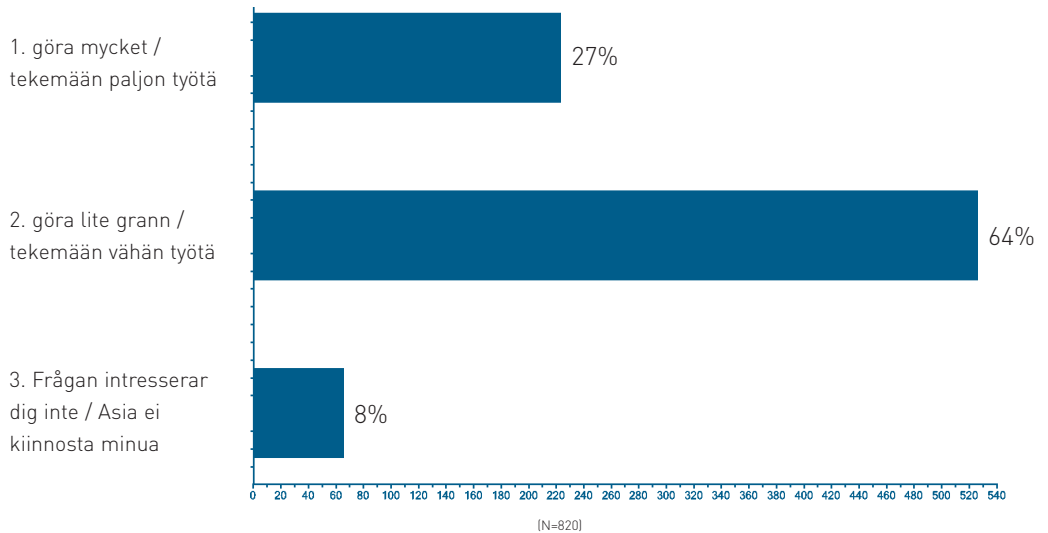
11 Tycker du att tvåspråkiga äktenskap är / Ovatko kaksikieliset avioliitot mielestäsi

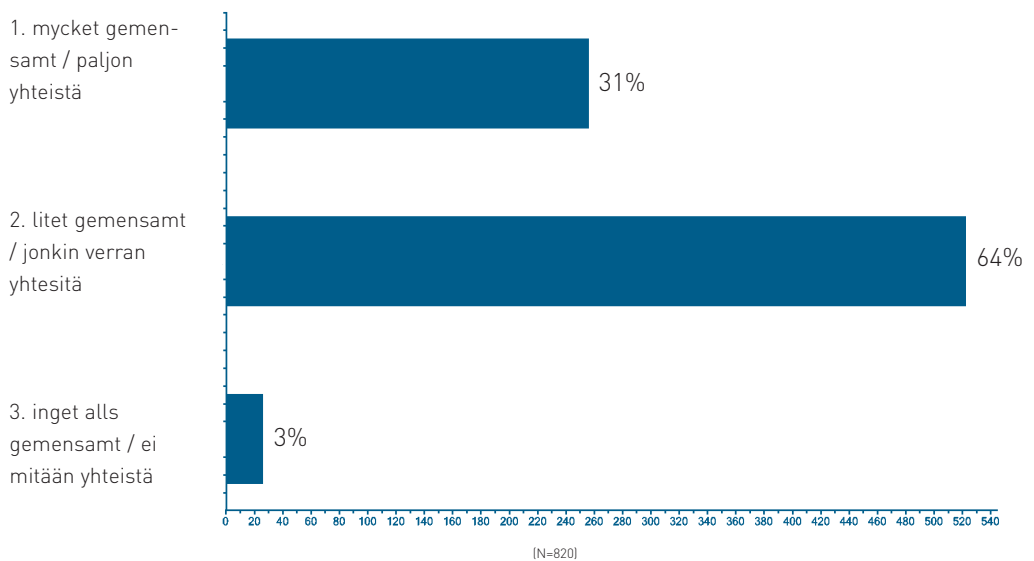
12 Har du blivit mobbad eller trakasserad för att du är finlandssvensk? / Onko sinua kiusattu tai ahdisteltu siksi, että olet suomenruotsalainen?

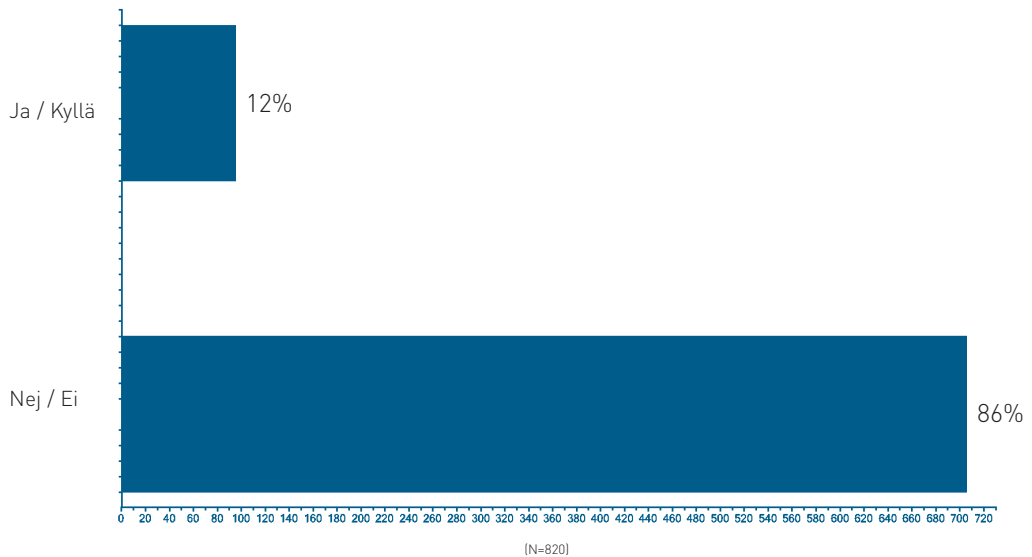
13 För att upprätthålla det svenska språket och den svenska kulturen i Finland är du beredd att / Jotta ruotsinkieli ja ruotsinkielinen kulttuuri säilyisivät Suomessa, oletko valmis

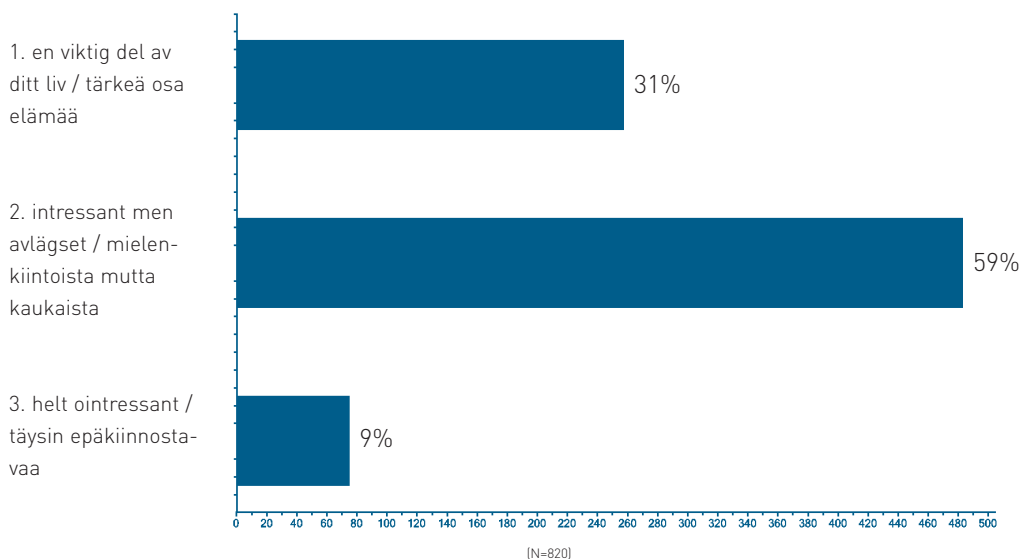
14 Tycker du att österbottningar och nylänningar har / Onko pohjanmaalaisilla ja uusimaalaisilla mielestäsi

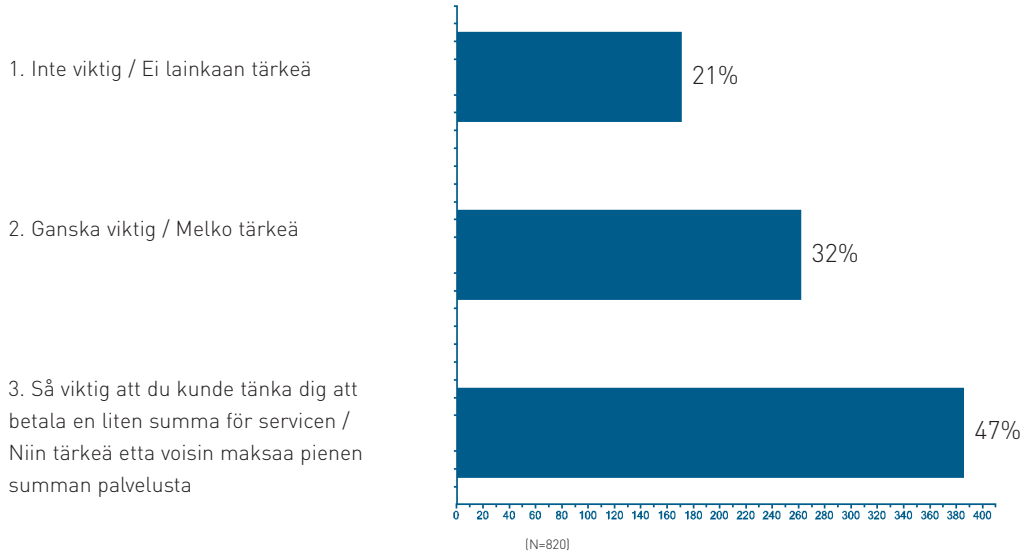
15 Tycker du det är acceptabelt att Finland förfinskas? / Onko sinusta hyväksyttävää, että Suomi suomalaistuu?

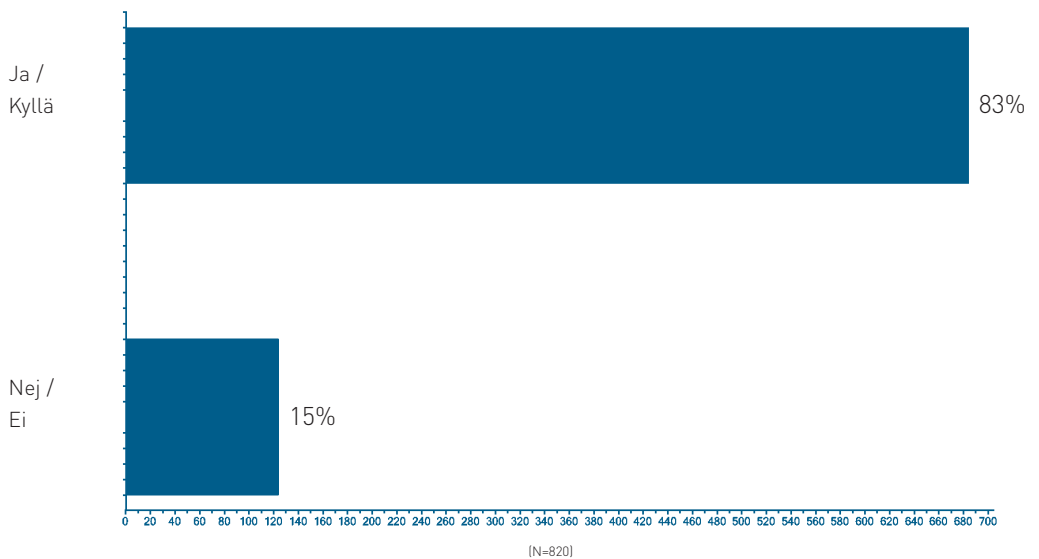
16 För dig är Sverige och kulturen där / Ruotsi ja sen kulttuuri ovat sinulle

17. Hur viktig är Sveriges TV för dig? / Miten tärkeä Ruotsin televisio on sinulle?

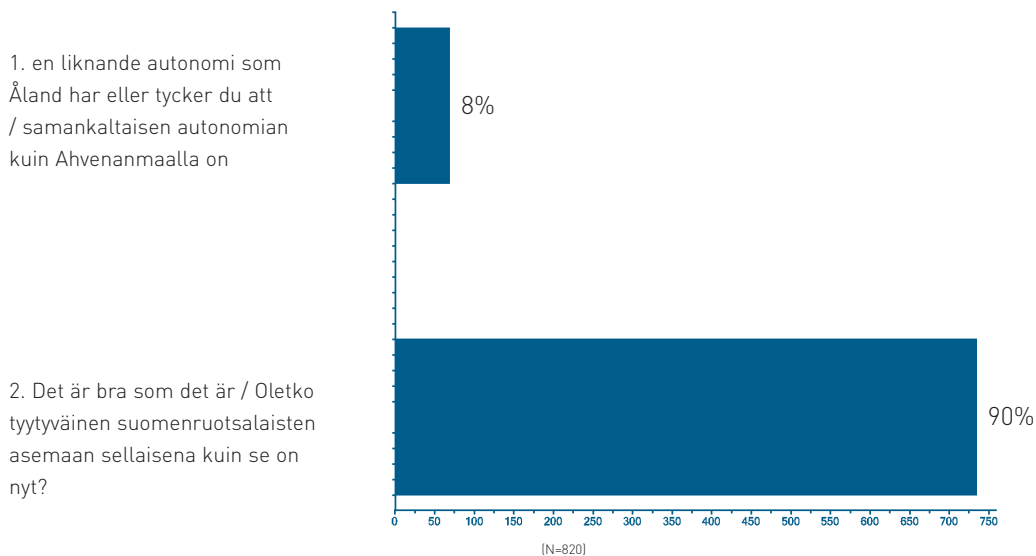

18. Finns det något mer än språket som förenar alla finlandssvenskar? / Yhdistääkö suomenruotsalaisia mielestäsi jokin muukin kuin kieli?

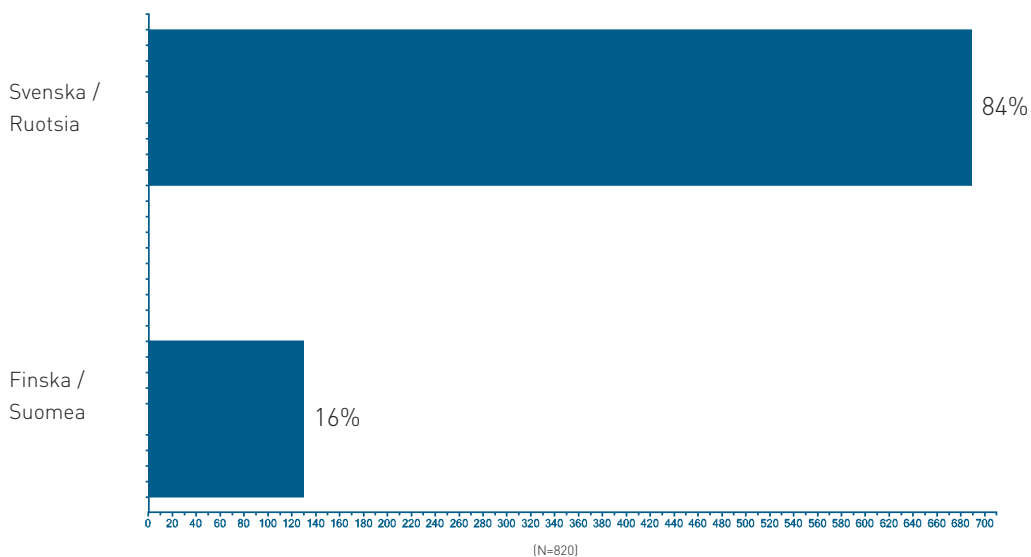

19 Tycker du det skulle vara bra om finlandssvenskarna fick / Oletko sinusta hyvä, jos suomen-
ruotsalaiset saisivat

20 Vilket språk talar ni mest hemma? / Mitä kieltä puhutte enimmäkseen kotona?

Folktinget
Unionsgatan 45 H 110
00170 Helsingfors
www.folktinget.fi